

HOOGHEEMRAADSCHAP
DE STICHTSE
RIJNLANDEN

veilige dijken • droge voeten • schoon water

Peilbesluit Spengen

Toelichting

Verantwoording

Titel: Toelichting peilbesluit Spengen
Contactpers.: Jeffrey Minnaard
Documentnr.: DM2077214
Versie: Eindversie HDSR
Datum: 17-12-2025

Inhoud

1	Samengevat: het nieuwe peilbesluit in vogelvlucht	4
	Wat betekent dit peilbesluit voor de peilen in het gebied?	4
	Overige belangrijke punten in dit peilbesluit	4
2	Waarom een nieuw peilbesluit?	6
	Wat is een peilbesluit?	6
	Visie peilbeheer	7
3	Gebiedsbeschrijving	8
	Het plangebied	8
	Het watersysteem	11
4	Actualiteit van het peilbesluit	16
	Resultaten toets op actualiteit	16
	Administratieve correcties	16
5	Afweging van de peilen	17
	Peilafweging Spengen	17
	Voorgesteld peilbesluit en peilbeheer	18
	Veranderingen in waterpeil	20
	Peilafwijkingen	22
6	Effecten van de nieuwe peilen	24
	Drooglegging	24
	Grondwater	25
	Wateroverlast en waterbeschikbaarheid	25
	Bodemdaling en broeikasgassen	26
	Waterkwaliteit, ecologie en biodiversiteit	26
	Weidevogels	27
	Waterveiligheid	28
	Cultuurhistorie en archeologie	30
	Recreatie	30
	Vaarwegbeheer	30
7	Verantwoordelijkheden waterbeheer	32
	Wie doet wat in het waterbeheer?	32
	Wat kunt u van het waterschap verwachten?	33
8	Inspraak en informatie	34
	Inspraak	34
	Het vervolg – wat gebeurt er na de inspraakperiode?	34

Beroep na vaststelling	34
Contact en informatie	34

1 Samengevat: het nieuwe peilbesluit in vogelvlucht

Wat betekent dit peilbesluit voor de peilen in het gebied?

In de polder Spengen is de ambitie om gezamenlijk met belanghebbenden een toekomstbestendige polder te creëren. Dit betekent: een toekomstbestendige polder met landbouw en ruimte voor agrarische natuur en water. De peilen in dit peilbesluit passen bij deze ambitie. Gezamenlijk streven we naar een drooglegging van 35 cm om hiermee tegemoet te komen aan de opgaven die beschreven staan in het Utrechts Programma Landelijk Gebied. Op basis van de uitgangspunten wordt in de polder Spengen het waterpeil -2,26 m t.o.v. NAP. Dit is een verlaging van 1 cm ten opzichte van de huidige praktijksituatie. De drooglegging wordt 35 cm. Dat is kleiner dan de droogleggingsnormen genoemd in de beleidsnota peilbeheer (2019)¹ van Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden (HDSR) en De Veenweidestrategie van de Provincie Utrecht.

Ten opzichte van het peilbesluit uit 2007 verandert er wel wat. Door nieuw verkregen inzichten is besloten dat de hoogwatervoorziening, die in het peilbesluit van 2007 genoemd werd, niet wordt aangelegd. Daardoor blijft polder Spengen uit 1 peilgebied bestaan. Ten opzichte van het peilbesluit uit 2007 worden de waterpeilen in de polder formeel met 9 cm verhoogd ten opzichte van het zomerpeil en met 19 cm ten opzichte van het winterpeil. Dit geldt voor de situatie als de indexatie plaatsgevonden zou hebben. In de lintbebouwing wordt het peil met 11 cm verlaagd (Figuur 1). Ook zal in de polder Spengen gewerkt gaan worden met een vast peilbeheer, waardoor het waterpeil het hele jaar door gelijk is. In het peilbesluit van 2007 was een zomer- en winterpeil vastgelegd. Met een vast peilbeheer wordt bedoeld dat er gestreefd wordt naar een constant peil gedurende het gehele jaar. Er kunnen schommelingen rond dit peil optreden. Zodra deze schommelingen buiten de beheermarge van plus en min 5 cm komt, is het waterschap verplicht om zich in te spannen weer terug te gaan naar het streefpeil. Door het gebruik van een vast peil is er minder oeverafkalving en is er een stabielere grondwaterpeil voor de funderingen van de woningen.

Plas de Zwaan heeft in het peilbesluit uit 2007 een flexibel waterpeil met een onderpeil van -2,40 m t.o.v. NAP en een bovenpeil van -2,00 m t.o.v. NAP. Dit is echter nooit de werkelijkheid geweest. In dit peilbesluit krijgt de Zwaan hetzelfde peilbesluitpeil als de rest van het gebied. In de praktijk verandert het waterpeil van de Zwaan niet.

Wat ook anders is, is dat in dit peilbesluit de nadrukkelijke sturing op drooglegging ligt in plaats van op peil t.o.v. NAP. In dit peilbesluit sturen we bewust op een zo klein mogelijke drooglegging, die groot genoeg is om het huidige landgebruik te laten voortbestaan. Met een afvaardiging van het gebied is daarom afgesproken dat de drooglegging gedurende dit peilbesluit 35 cm blijft. Als een nieuwe hoogtemeting van het gebied (Actueel Hoogtebestand Nederland) beschikbaar komt, worden de waterpeilen hierop aangepast. Het waterpeil volgt de bodemdaling dus en de drooglegging blijft constant.

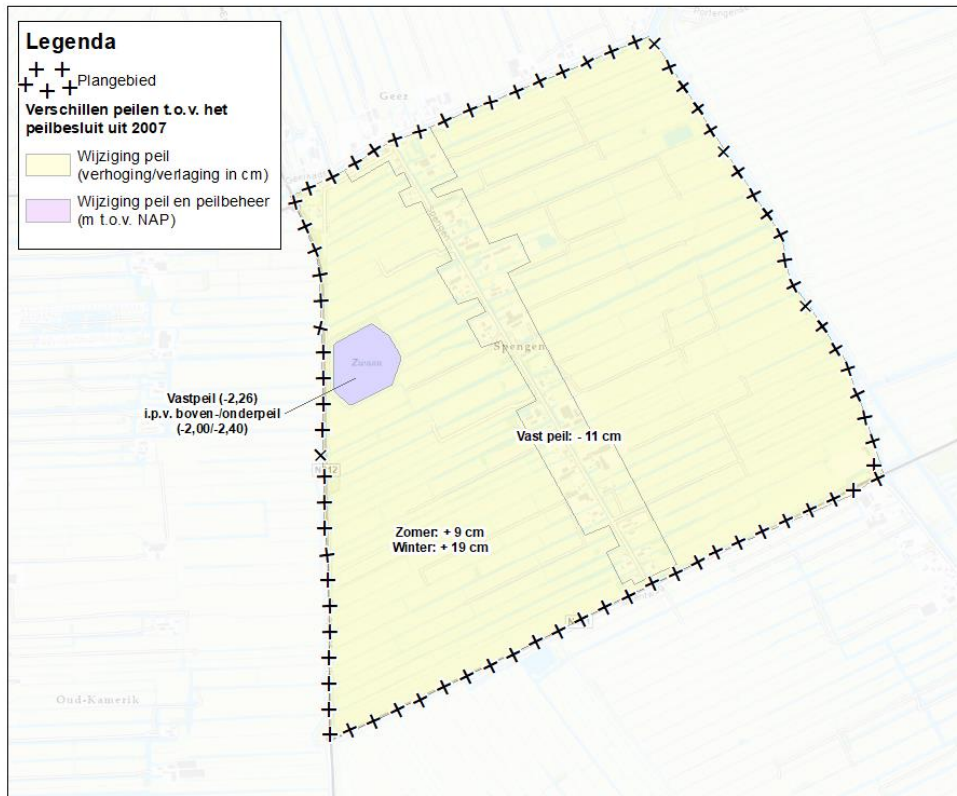
Overige belangrijke punten in dit peilbesluit

- In het vorige peilbesluit waren er drie peilgebieden, maar in de praktijk is er altijd maar één peilgebied geweest, wat bijdraagt aan de robuustheid van het watersysteem. In Figuur 1 is te zien hoe de nieuwe peilen verschillen met het peilbesluit uit 2007. In Figuur 2 is het verschil te zien ten opzichte van de praktijksituatie.
- De oude indexering verdwijnt uit het peilbesluit. Deze indexering was een driejaarlijkse verlaging van het peil door middel van het volgen van een trendlijn. Deze trendlijn was vastgesteld bij het

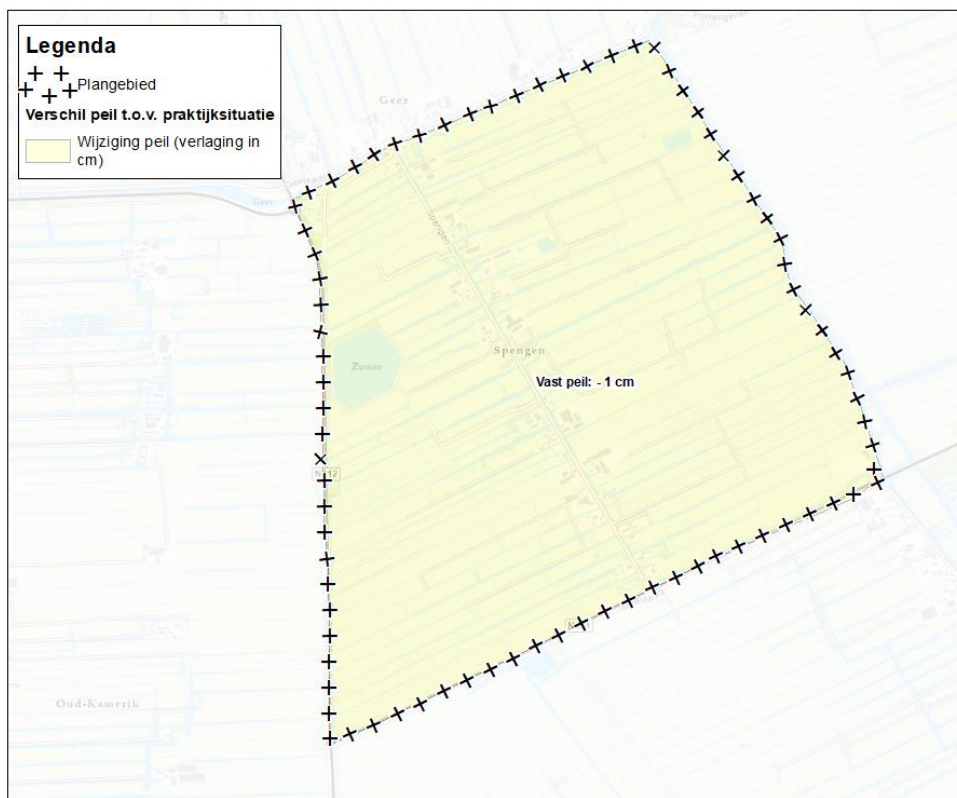
¹ [Beleidsnota Peilbeheer \(2019\)](#)

vaststellen van het peilbesluit in 2007. Deze indexeringen zijn niet precies genoeg gebleken. Daardoor zal het waterschap nu bijsturen door middel van hoogtemetingen van het AHN.

- In dit peilbesluit is een sturingsmarge opgenomen, zodat het waterschap het waterpeil bij langdurig natte of droge periodes tijdelijk met maximaal 10 cm kan verlagen of verhogen. In het vorige peilbesluit ontbrak deze flexibiliteit.

Figuur 1. Kaart met daarop aangegeven hoe het nieuwe peil verschilt met het peilbesluit uit 2007 met invoering van indexatie

Figuur 2. Kaart met daarop aangegeven hoe het nieuwe peil verschilt met de praktijksituatie

2 Waarom een nieuw peilbesluit?

Dit is de toelichting op het nieuwe peilbesluit voor de polder Spengen. In dit peilbesluit wordt het peilbeheer van de polder Spengen geactualiseerd. Het vervangt het vorige peilbesluit: peilbesluit Kockengen 2007 (polder Spengen).

Het waterschap heeft voor Kockengen (polders Teckop en Kockengen) nieuwe peilbesluiten vastgesteld in 2024. Voor de polder Spengen moest dit nog gebeuren. Momenteel loopt hier een bredere gebiedsontwikkeling als leerpilot voor het Utrechts Programma Landelijk Gebied. Een peilafweging (het afwegen van de verschillende belangen om te komen tot een passend peil) is onderdeel van deze gebiedsontwikkeling. Voor dit gebied bleef tot nu toe het peilbesluit 'Kockengen 2007 (polder Spengen)' gelden.

In het peilbesluit Kockengen 2007 (polder Spengen) is opgenomen dat de vernoemde peilen zouden worden ingesteld, na aanleg van een hoogwatervoorziening langs de lintbebouwing. Doordat het beleid rond hoogwatervoorzieningen na het vaststellen van het peilbesluit is gewijzigd, is deze hoogwatervoorziening niet gerealiseerd en zijn de opgenomen peilen nooit ingesteld. De in het geldende peilbesluit opgenomen indexatie is daardoor ook niet uitgevoerd. Hierdoor is het peil in deze polder al geruime tijd niet verlaagd, terwijl de bodemdaling verder is gegaan. Dit heeft geleid tot de huidige beperkte drooglegging. De drooglegging is momenteel gemiddeld 34 cm. De streefdrooglegging in veenweidegebied is 40 cm in de zomer.

Wat is een peilbesluit?

Het waterschap is wettelijk verplicht een peilbesluit op te stellen en ervoor te zorgen dat dit actueel is. In een peilbesluit staat welk waterpeil het oppervlaktewater in een bepaald gebied heeft. Het

waterschap heeft de inspanningsverplichting om dit peil te handhaven. De overige taken en verantwoordelijkheden rondom het waterbeheer kunt u teruglezen in hoofdstuk 0. Een peilbesluit bestaat uit:

- een besluit over de toe te passen peilen (het peilbesluit);
- een kaart waarop de begrenzing van het gebied is aangegeven (de peilbesluitkaart);
- een toelichting op het besluit (dit document).

In deze toelichting leest u over het gebied, het watersysteem en wordt de afweging van de verschillende belangen beschreven, die heeft geleid tot dit besluit. Ook zijn de te verwachten effecten van het peilbesluit op de diverse betrokken belangen beschreven.

Visie peilbeheer

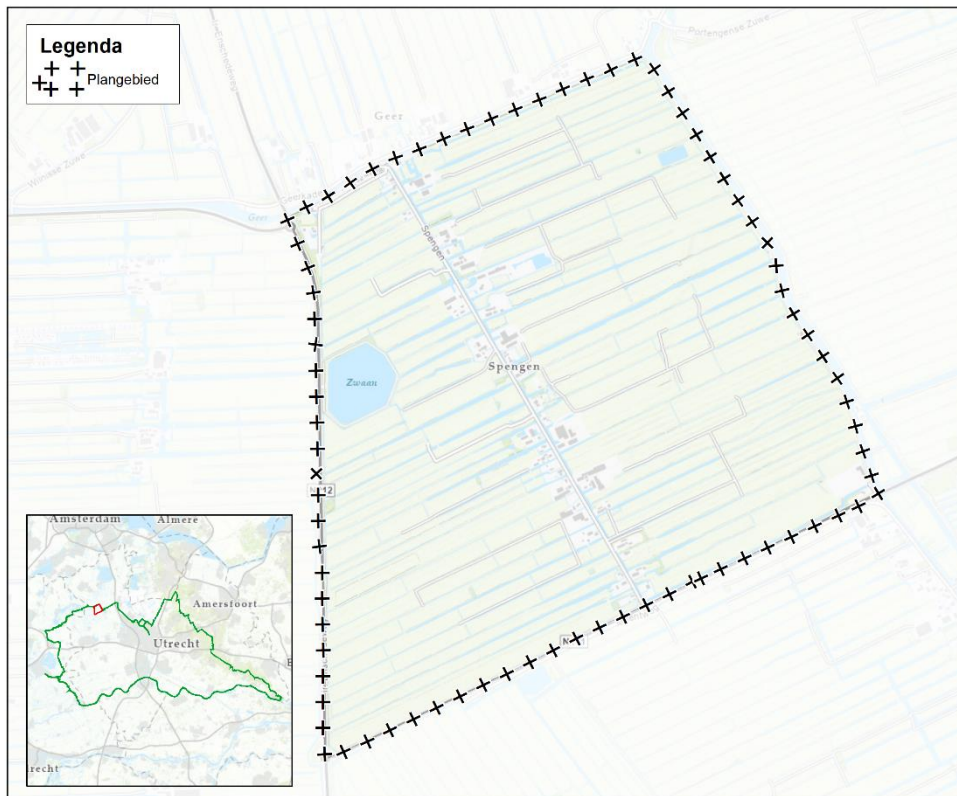
In de Beleidsnota Peilbeheer (2019) zijn de uitgangspunten vastgelegd die het waterschap hanteert bij het opstellen van een peilbesluit. Het langetermijndoel van Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden is het realiseren van een duurzaam en robuust watersysteem dat:

- de huidige gebruiksfuncties faciliteert;
- bestand is tegen klimaatveranderingen;
- aansluit bij maatschappelijke opgaven;
- in het veenweidegebied de bodemdaling vermindert met 50% in 2030;
- bijdraagt aan de realisatie van doelen voor ecologie en gebruikers van het watersysteem;
- op lange termijn een voorspelbare kostenontwikkeling heeft.

3 Gebiedsbeschrijving

Het plangebied

Het plangebied (Figuur 3) bestaat uit de polder Spengen (circa 343 ha). Deze polder ligt in de gemeente Stichtse Vecht in de provincie Utrecht. De Geer (noorden), de Bijleveld (oosten), de N401 (zuiden) en de N212 (westen) vormen de grenzen van de polder. De Geer en de Bijleveld zijn boezemwateren die worden beheerd door Waterschap Amstel, Gooi en Vecht.

Figuur 3. Kaart met het plangebied

De weg Spengen loopt grofweg noord-zuid door het midden van de polder. Langs deze weg staat de meeste bebouwing. In de zuidoosthoek van de polder liggen aan de Wagendijk nog een gemaal en een sportcomplex.

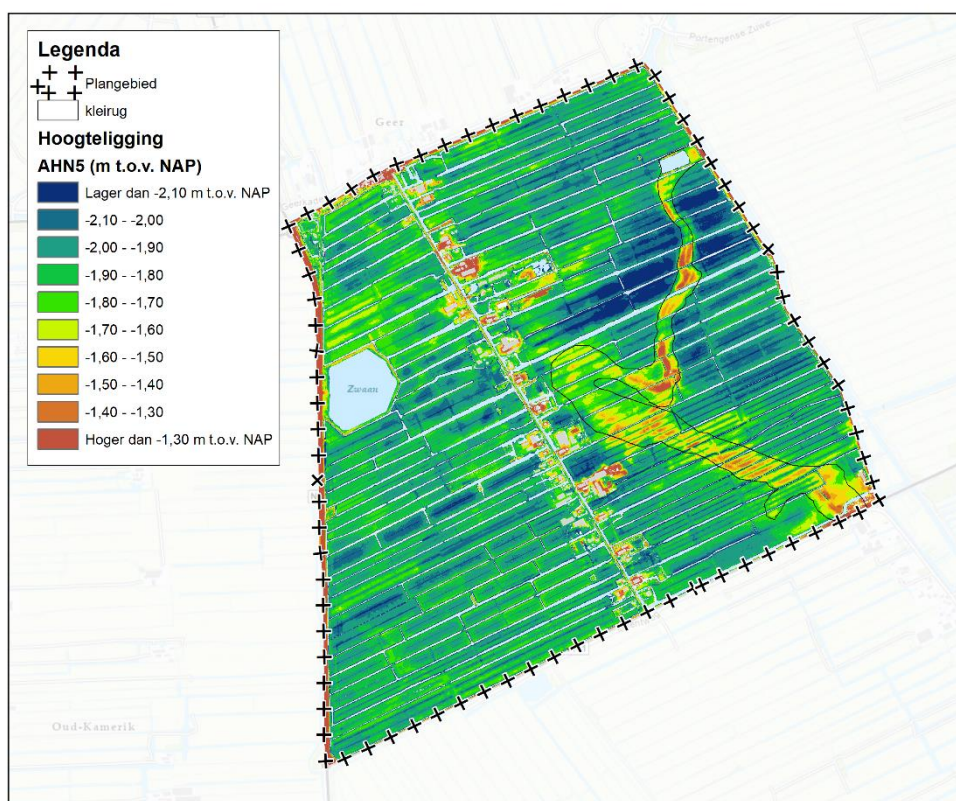
De belangrijkste landgebruiksfuncties in het gebied zijn bebouwing en landbouw (grasland). Er zijn geen aangewezen natuurgebieden in de polder Spengen. De aan de oostzijde van het gebied gelegen waterloop Bijleveld is wel onderdeel van het Natuur Netwerk Nederland. Ook is het hele gebied, met uitzondering van de plas de Zwaan en de voetbalvereniging, door de provincie Utrecht aangewezen als weidevogelkerngebied. Daarnaast heeft meer dan 50% van de agrarische percelen een pakket 'Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer' (ANLb) voor Open grasland.

Het plangebied maakt deel uit van het Hollands-Utrechtse veenweidegebied. Dit gebied is vanaf circa 1100 onder centrale regie ontgonnen om het geschikt te maken voor landbouw. In eerste instantie werd dit gedaan door het graven van afwateringskanalen. Door de inklinking van het veen werd dit steeds lastiger en werden poldermolens gebouwd, zoals de Spengense molen, om het water op te malen naar de boezemwateren. Inmiddels zijn de taken van de molens in het veenweidegebied overgenomen door gemalen.

Maaiveldhoogte

Voor het bepalen van de maaiveldhoogte is de nieuwste versie van het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN5) gebruikt, dat in het voorjaar van 2023 is verzameld. In Figuur 4 is de maaiveldhoogte weergegeven. De hoogteverschillen in het gebied zijn op de kaart goed zichtbaar. De blauwe gebieden liggen lager (circa -2,10 m t.o.v. NAP), terwijl de rode gebieden hoger liggen (circa -1,30 m t.o.v. NAP). Vooral een kleirug (rood/geel) springt in het oog, in vergelijking met de omliggende groene en blauwe gebieden. Door de jaren heen is de bodem op de enige percelen rondom de kleirug geoxideerd, waardoor deze gebieden nu lager liggen. De kleirug zelf is minder gedaald, waardoor deze nu relatief hoger ligt.

Bij het berekenen van de mediane maaiveldhoogte zijn bijzonder hoge of lage delen van het gebied niet meegerekend, zoals de kleirug, gebouwen, kades, wegen en watergangen. De mediane hoogte van het maaiveld is -1,91 m t.o.v. NAP.

Figuur 4. Kaart met de maaiveldhoogte van het plangebied (gebaseerd op Actueel Hoogtebestand Nederland – AHN5)

Gemiddelde en mediaan

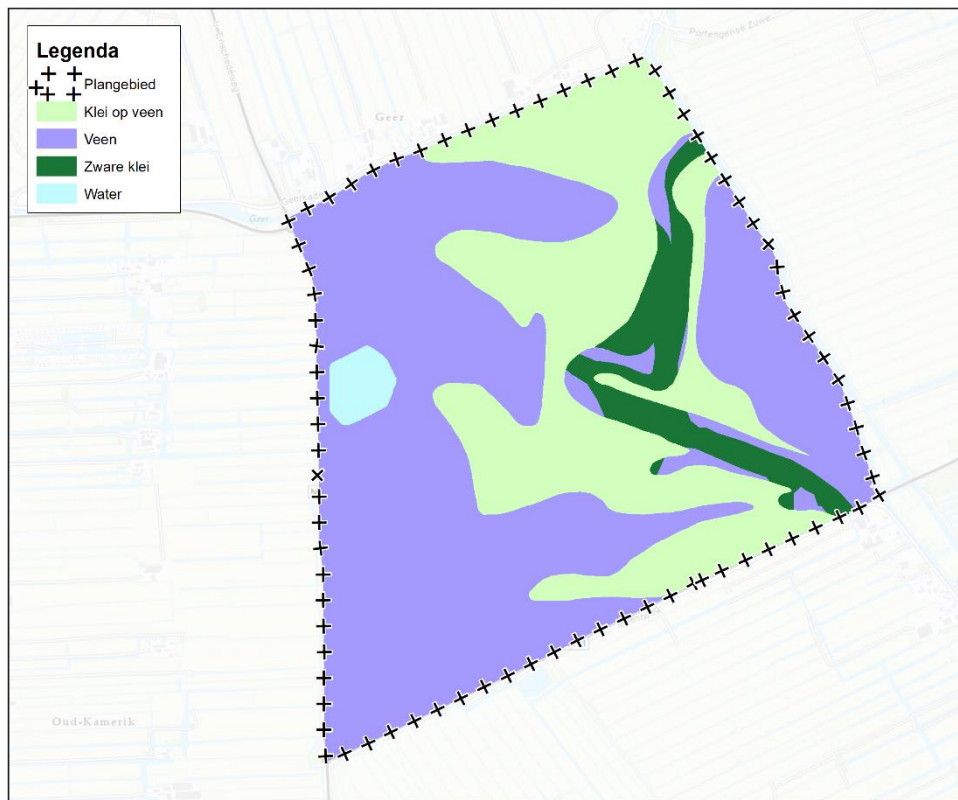
Het bepalen van de maaiveldhoogte van een gebied kan op een aantal wiskundige manieren. In dit peilbesluit is gewerkt met de mediaan. Dat is de middelste waarde van een groep getallen die is gerangschikt op grootte. Extreme waarden beïnvloeden het resultaat van de mediaan minder dan bij een bepaling van het wiskundige gemiddelde.

Bodem

De bodemsamenstelling van Spengen is weergegeven in Figuur 5. Bodemkundig gezien bestaat Spengen voornamelijk uit weideveengronden op bosveen (of eutroof broekveen). Dit zijn

rauwveengronden met een zavel- of kleidek, waarin een minerale eerdlaag is ontwikkeld of een humusrijke bovengrond die tenminste 15 cm dik is. De veenklasse is bosveen en eutroof broekveen.

Aan de oostzijde van het gebied ligt een kleirug. Langs deze kleirug ligt aan de oostzijde een laagje humeuze klei op het veen (45 tot 50 cm dik). Deze laag is aan de westzijde van de polder minder dik (30 tot 50 cm dik).

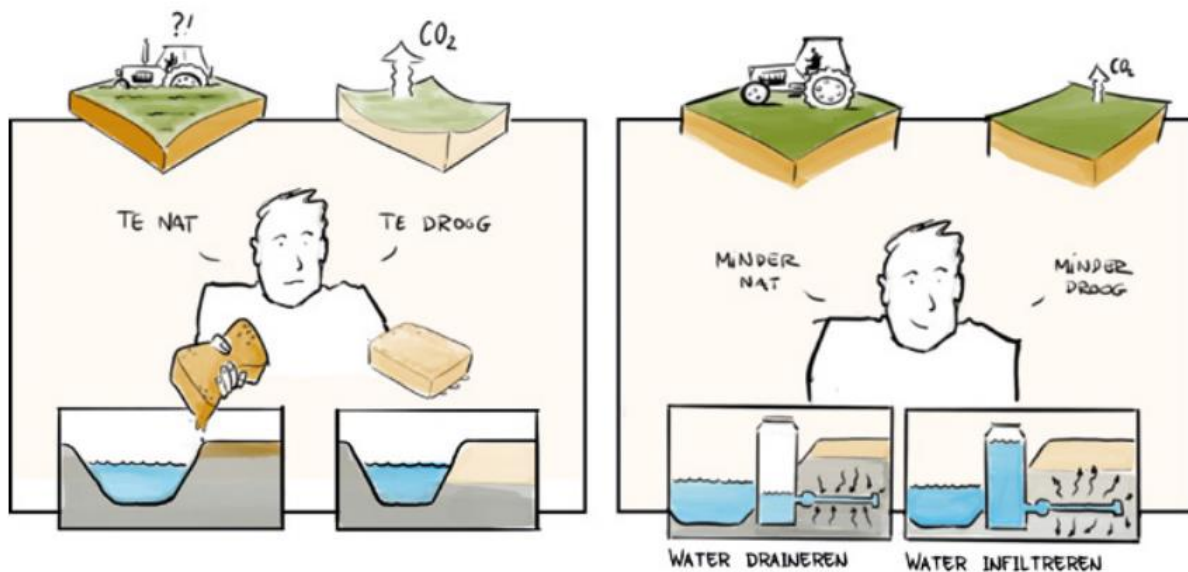
Figuur 5. Bodemkaart van het plangebied

Bodemdaling

Spengen heeft een veenbodem en heeft daardoor te maken met bodemdaling. Het waterschap heeft de ambitie om de bodemdaling in veengebieden in 2030 met 50% te remmen. In hoofdstuk 6 worden de effecten van dit peilbesluit op onder andere de bodemdaling toegelicht. Bodemdaling is een maatschappelijk opgave, waarbij iedereen een eigen verantwoordelijk heeft. In de Beleidsnota Peilbeheer (2019) zijn uitgangspunten vastgelegd hoe het waterschap invulling geeft aan deze ambitie.

In de polder Spengen is de Bedrijvenproef Spengen: sturen met grondwater² de afgelopen jaren uitgevoerd. Voor de proef is circa 15% van de polder voorzien van een Waterinfiltratiesysteem (WIS). De afgelopen jaren is de werking van dit waterinfiltratiesysteem onderzocht en getest, zie ook de uitleg in figuur 6. De bodemhoogte en grondwaterstanden worden op meerdere percelen continu gemeten. Uit het onderzoek blijkt dat het WIS-systeem de grondwaterstand op een positieve manier beïnvloed. De grondwaterstand kan met dit systeem op een optimaal niveau gehouden worden, waardoor de bodemdaling en CO₂ uitstoot gereduceerd worden.

² [Bedrijvenproef Spengen: Sturen met grondwater](#)

Figuur 6. Weergave van de werking van WIS. In de natuurlijke situatie (links) is de grondwaterstand in de winter hoog en in de zomer laag. Hierdoor is de veenspons in de winter soms te nat en in de zomer soms te droog. Door waterinfiltratie (rechts) wordt in de winter grondwater gedraineerd en in de zomer water geïnfilteerd. Zo blijft de veenspons gedurende het hele jaar zo vochtig als met de huidige agrarische functie mogelijk is.

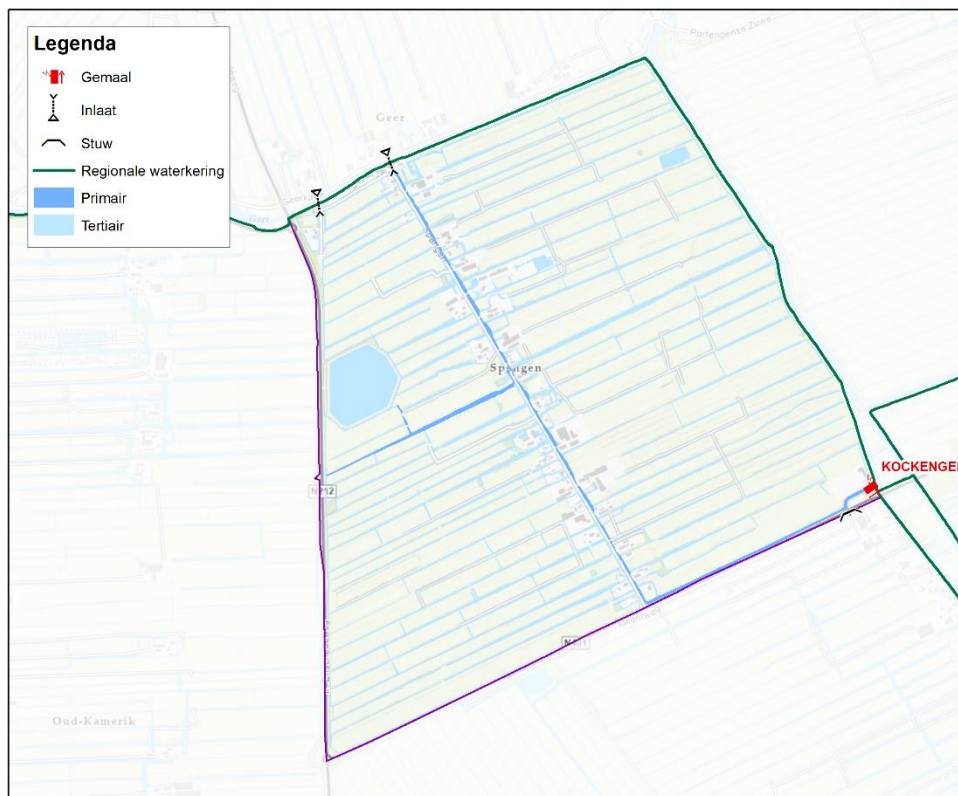
Het watersysteem

Aan- en afvoer oppervlaktewater

Het watersysteem van Spengen is weergegeven in Figuur 7. Omdat Spengen een laaggelegen polder is wordt water onder vrij verval ingelaten en vindt de afvoer van water plaats via een gemaal. Aan de noordzijde van het gebied kan water worden ingelaten vanuit de Geer (Waterschap Amstel, Gooi en Vecht). De inlaat in het verlengde van de primaire watergang wordt door het waterschap gebruikt voor het peilbeheer. De particuliere inlaat in het noordwesten wordt door een bewoner gebruikt om de noordwestelijke hoek van water te voorzien wanneer de wateraanvoer vanuit de rest van de polder onvoldoende is. In de zuidoostelijke hoek van het gebied staat een stuw waarmee de polder Kockengen afwatert op de polder Spengen. Ook ligt in deze hoek het gemaal Kockengen, dat de afwatering verzorgt voor zowel Spengen als Kockengen.

Binnen het plangebied liggen geen stuwen of andere peilscheidingen. Het gehele plangebied is dan ook één peilgebied. De voormalige zandwininput de Zwaan ligt aan de westkant van het plangebied. Er is hydrologisch een beperkte interactie tussen de polder en de Zwaan. De Zwaan voert niet af richting de polder (het peil is altijd lager) en de polder watert mogelijk beperkt af richting de Zwaan. Het lagere peil van de Zwaan duidt erop dat de Zwaan inzijs naar de onderliggende watervoerende pakketten. Omdat er niet actief gestuurd kan worden op het peil in de Zwaan wordt deze plas niet als een apart peilgebied in het peilbesluit opgenomen, maar als een peilafwijking.

Om het gebied te beschermen tegen overstromingen ligt er aan de noord- en oostkant van de polder een regionale waterkering.

Figuur 7. Kaart van het watersysteem in Spengen

Grondwater

De grondwaterstand varieert door het jaar heen onder invloed van neerslag en verdamping en is over het algemeen in de winter hoger (door een neerslagoverschot) en in de zomer lager (door een verdampingsoverschot). Een deel van de neerslag voert direct af via het gemaal en een deel infiltreert in de bodem en komt dan vertraagd tot afvoer. Daarnaast is de grondwaterstand ook afhankelijk van kwel en wegzijging en het peilbeheer van het oppervlaktewater.

De gemiddelde laagste grondwaterstand (GLG) is een maat voor de laagste grondwaterstanden gedurende het jaar, die typisch in langdurig droge perioden met veel (gewas)verdamping voorkomen. De GLG ligt voor het grootste deel tussen de 40 en 110 cm onder het maaiveld.

De gemiddeld hoogste grondwaterstand (GHG) is een maat voor de hoogste grondwaterstanden die in een jaar verwacht worden en typisch in de natste weken van het jaar (in de winter) voorkomen. De GHG ligt voor het grootste deel tussen de 0 tot 70 cm onder het maaiveld.

Kwel en wegzijging is het proces van toestroom van grondwater naar de oppervlakte (kwel) of wegvloeiën van oppervlaktewater naar het grondwater (wegzijging). In het grootste deel van het plangebied is er een wegzijging van 0 tot 0,5 mm per dag.

Wateroverlast en waterbeschikbaarheid

Het waterschap toetst het watersysteem aan de provinciale norm voor wateroverlast. In Spengen geldt voor de periode van 1 maart tot 1 november dat maximaal 10% van het maaiveld mag inunderen bij een neerslagsituatie die eens in de 10 jaar voorkomt. Deze provinciale norm zijn een

inspanningsverplichting voor het waterschap. Het watersysteem in Spengen voldoet, volgens de toetsing uit 2016, aan de gestelde norm.

Waterkwaliteit en biodiversiteit

Schoon oppervlaktewater is belangrijk voor planten en dieren om te kunnen leven en is een onderdeel van een aantrekkelijke leefomgeving voor de mens om te werken, te wonen en te recreëren. Daarom zijn er doelen gesteld voor het waterkwaliteitsniveau en biodiversiteit waar de watergangen in Nederland aan moeten voldoen. Hieronder vallen zowel de doelen voor de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) waarover het waterschap rapporteert naar Europa, als de doelen voor het zogenoemde 'overig water' die door de regio zelf zijn opgesteld en waarover het waterschap rapporteert aan de provincies. In het gebied liggen zover bekend geen natuurvriendelijke oevers.

Europese Kaderrichtlijn Water

Een deel van de primaire watergang naar het gemaal Kockengen (zie Figuur 8) is aangewezen als waterlichaam voor de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW): waterlichaam Kockengen. De KRW is een Europese richtlijn die als doel heeft om de oppervlaktewater-waterkwaliteit en ecologie in een 'goede toestand' te brengen en te houden. Voor het KRW-waterlichaam is een watersysteemanalyse gemaakt waarmee het ecologisch functioneren van het watersysteem in beeld is gebracht.

Figuur 8. Kaart met het KRW-waterlichaam en de vispassage

Bij de laatste toetsing uit 2024 voldeed het KRW-lichaam nog niet voldoen aan de gestelde doelen. Voor de categorie Biologie scoort het KRW-lichaam goed op het onderdeel 'waterdieren', maar voor de onderdelen 'waterplanten', 'vis' en 'algen' scoort het waterlichaam matig en is verdere verbetering nodig om de KRW-doelen te halen. Om dit te bereiken is het nodig dat ingezet wordt op:

- Een meer ecologische inrichting van de watergangen waardoor een betere leefomgeving ontstaat voor vissen en andere waterdieren

- Verdere reductie van de emissies
- Ecologisch beheer en onderhoud van sloten en oevers.

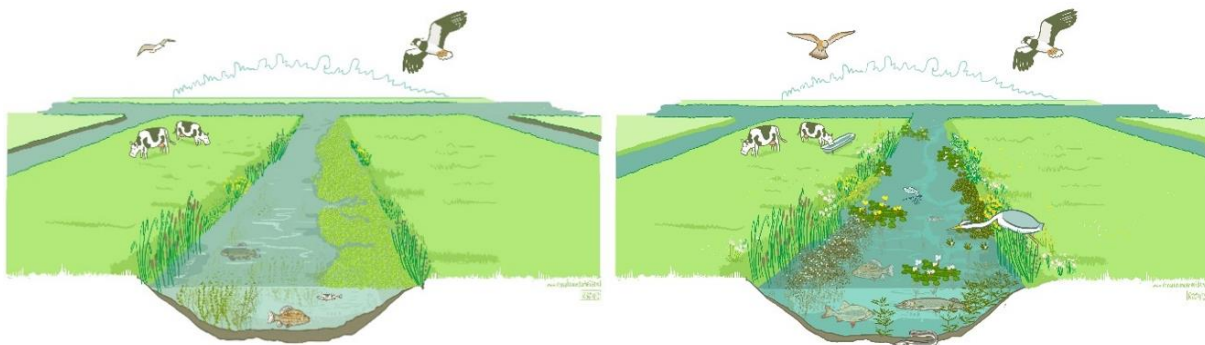
De categorie Algemeen fysische chemie (o.a. nutriënten zoals stikstof en fosfor) scoorde in 2024 goed op alle beoordeelde onderdelen. Voor de categorie Specifieke verontreinigde stoffen voldeed een zestal stoffen in 2024 niet aan de normen en het is onzeker of het doel bereikt wordt in 2027.

Zonder veranderingen in slootpeil of vernatting vonden Twisk et al. (2003) dat drooglegging een significant effect had op alle floristische kwaliteitsindices (submers, emers en natuurwaarde-index van de submerse en drijvende soorten). De ecologische waterkwaliteit nam af met toenemende drooglegging van 30 naar 70cm-mv (Twisk et al., 2003). De ecologische kwaliteit was dus hoger bij een kleine drooglegging.

Doelen overig water

In de kleinere oppervlaktewateren, ook wel het overig water genoemd, formuleren we als waterschap samen met gebiedspartners de doelen en maatregelen. De voortgang hiervan rapporteren we aan de provincie. Met de doelen voor het overig water werken we aan de leefbaarheid van ons beheergebied door de ecologie en biodiversiteit te verbeteren. Het is voor de grote waterlichamen belangrijk dat ook de haarvaten van het watersysteem van goede kwaliteit zijn.

Voor het overig water zijn kwaliteitsniveaus opgesteld (Figuur 9). Spengen valt in de categorie veenweidegebied met als huidige status 'zichtbaar'. De ambitie is om minimaal te streven naar de status 'levendig'. Het langetermijndoel is 80% van de watergangen met kwaliteitsniveau 'levendig plus'. Om dit te bereiken is het nodig dat ingezet wordt op het terugdringen van emissies en het stimuleren van ecologisch beheer en inrichting.

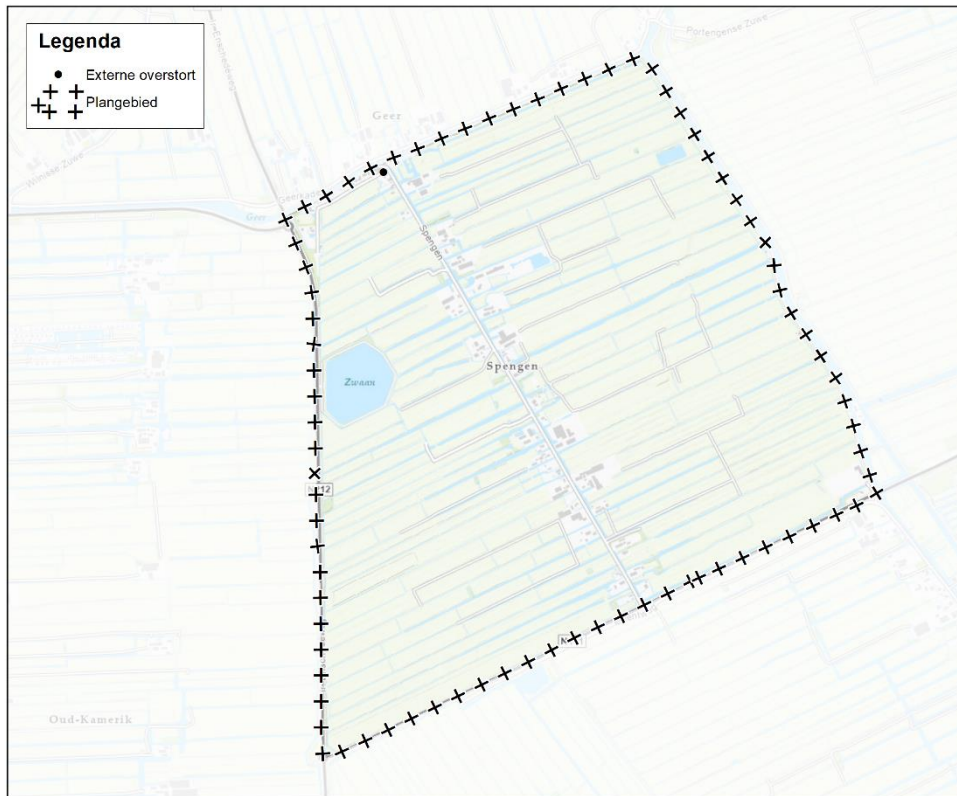
Figuur 9. Tekening van de streefbeelden 'zichtbaar' (links) en 'levendig' (rechts) voor overig water in het veenweidegebied

Een deel van het inlaatwater in Spengen komt uit de polder Kockengen. Het oppervlaktewater wordt via de polder Teckop-Zuid ingelaten vanuit de Oude Rijn. De nutriëntenconcentraties in de Oude Rijn voldoen aan de normen die gelden vanuit de KRW. De rest van het inlaatwater komt vanuit de Geer. Hier voldoen de nutriëntenconcentraties niet aan de doelstellingen. Voor de fysische chemie krijgt dit waterlichaam de beoordeling matig. Het plangebied is met vispassages via de peilgebieden Kockengen en Teckop-Zuid verbonden met de Oude Rijn. Dankzij deze vispassages kunnen vissen van de Oude Rijn naar Spengen zwemmen en andersom.

Riooloverstorten

Binnen het plangebied ligt één riooloverstort. Deze ligt nabij de inlaat in het noorden van de polder

(zie Figuur Figuur 10). Voor zover bekend functioneert de overstort naar behoren en geeft geen overlast.

Figuur 10. Kaart met het lozingspunt in het plangebied

4 Actualiteit van het peilbesluit

Vanuit de Omgevingsverordening Provincie Utrecht (2024) heeft het waterschap de taak om te zorgen dat een peilbesluit actueel is. In de verordening staat dat daarvoor in elk geval rekening moet worden gehouden met veranderingen in de omstandigheden ter plaatse en ook in de aanwezige functies en belangen.

Actualiteitstoets

Het waterschap heeft een grotendeels geautomatiseerde methodiek waarmee jaarlijks inzichtelijk wordt gemaakt hoe actueel het peilbeheer is in het beheergebied van HDSR. Een peilgebied is actueel als het vastgelegde peil en peilbeheer in de praktijk in normale situaties goed uitvoerbaar zijn. Ook is het toegesneden op de omstandigheden ter plaatse als de aanwezige functies en belangen, en voldoet het aan de Beleidsnota Peilbeheer (2019).

Resultaten toets op actualiteit

Bij de actualiteitstoets van het Peilbesluit Kockengen 2007 (polder Spengen) is het volgende geconstateerd:

Het praktijkpeil van het peilgebied wijkt af van de peilen in het peilbesluit uit 2007. De peilen uit dit peilbesluit zijn niet ingesteld, omdat een voorwaarde was dat een hoogwatervoorziening zou worden aangelegd. Alleen is deze hoogwatervoorziening nooit gebouwd. Er was daardoor geen vigerend peilbesluitpeil.

Administratieve correcties

Bij een nieuw peilbesluit of een wijziging van het peilbesluit worden ook eventuele administratieve correcties meegenomen en juridisch vastgelegd. Het gaat om veranderingen in de peilen en grenzen van het peilgebied door actuelere gegevens (of een verbetering in registratie van gegevens) en/of peilschaalcorrecties. Deze administratieve correcties hebben geen invloed op de afspraken en het peilbeheer zoals vastgelegd in het peilbesluit en leiden niet tot verandering in de situatie voor belanghebbenden.

Voor het peilbesluit Spengen gaat het om het volgende administratieve correctie:

1. Peilgebiedsgrenzen

Alle grenzen van de peilgebieden zijn gebaseerd op het beheerregister. Deze betere gegevens geven kleine grenscorrecties bij de peilgebieden. De praktijksituatie verandert hiermee niet. In dit peilbesluit betreft dit slechts een aantal zeer kleine correcties waarbij de peilgebiedsgrenzen correct langs de kunstwerken worden gelegd.

5 Afweging van de peilen

Voor het peilgebied is een nieuwe peilafweging gemaakt, aangezien het peilbesluit voor dit gebied niet actueel is. Om te komen tot een passend peil voor een bepaald gebied, wordt rekening gehouden met de bestaande situatie, knelpunten, beleidsdoelen en de uitgangspunten van het waterschap. Aan de hand hiervan is een afweging gemaakt van de meest wenselijke oplossing. Deze vormt de basis voor het ontwerp van het peilbesluit.

Bij het tot stand komen van een peilbesluit, wordt gezocht naar een peil dat:

- zo goed mogelijk de huidige functies faciliteert;
- voldoet aan de droogleggingsnormen;
- aansluit bij maatschappelijke vraagstukken;
- rekening houdt met de wensen in het gebied;
- binnen acceptabele kosten mogelijk is (doelmatigheid).

Doorgaans kunnen knelpunten op meerdere manieren worden opgelost. Onder andere door wijzigingen in:

- de grootte van de peilgebieden;
- het type peilbeheer;
- het waterpeil.

Een (voorgenomen) handelwijze is doelmatig of efficiënt als de betreffende inspanningen en uitgaven daadwerkelijk bijdragen aan de realisatie van het beoogde doel en de kosten in verhouding staan tot de opbrengsten.

Op de volgende pagina's wordt beschreven welke peilafwegingen er zijn gemaakt en voor welk peil(beheer) is gekozen.

Peilafweging Spengen

De polder Spengen bestaat uit lintbebouwing langs de weg Spengen, het omliggende agrarische gebied en de plas de Zwaan. Omdat het waterschap geen nieuwe grootschalige hoogwatervoorzieningen meer aanlegt is besloten om de huidige praktijksituatie van één peilgebied voor heel de polder vast te leggen.

Er is onderzocht welk peil passend zou zijn voor dit gebied. Dat is een vast peil van -2,26 m t.o.v. NAP. Het voorgestelde peil geeft een drooglegging van 35 cm, wat kleiner is dan de norm uit de Beleidsnota Peilbeheer (2019) en het streven van de Regionale Veenweide Strategie Utrechtse Veenweiden. Met deze drooglegging komt het waterschap tegemoet aan de wens vanuit het gebied om de drooglegging te beperken. Daarnaast draagt deze geringe drooglegging bij aan het remmen van de bodemdaling in het veenweidegebied en een bescherming van houten funderingen in de lintbebouwing.

Het voorgestelde peil is voor het agrarische gebied in de polder in de zomer 9 cm hoger en in de winter 19 cm hoger dan het peil van het peilbesluit van 2007 als de indexering ingevoerd zou zijn. Het praktijkpeil ligt echter hoger dan het nieuwe peil, waardoor het peil 1 cm zal dalen naar een drooglegging van 35 cm.

Er is gezocht naar de beste balans tussen enerzijds het tegengaan van bodemdaling en beschermen van houten funderingen en anderzijds het voorkomen van wateroverlast en het faciliteren van landbouw. Met het gebied is afgesproken om de drooglegging van 35 cm aan te houden om meer "lucht" te geven. Dit is dus 1 cm meer ten opzichte van de praktijksituatie. Bij een gelijkblijvend peil zal

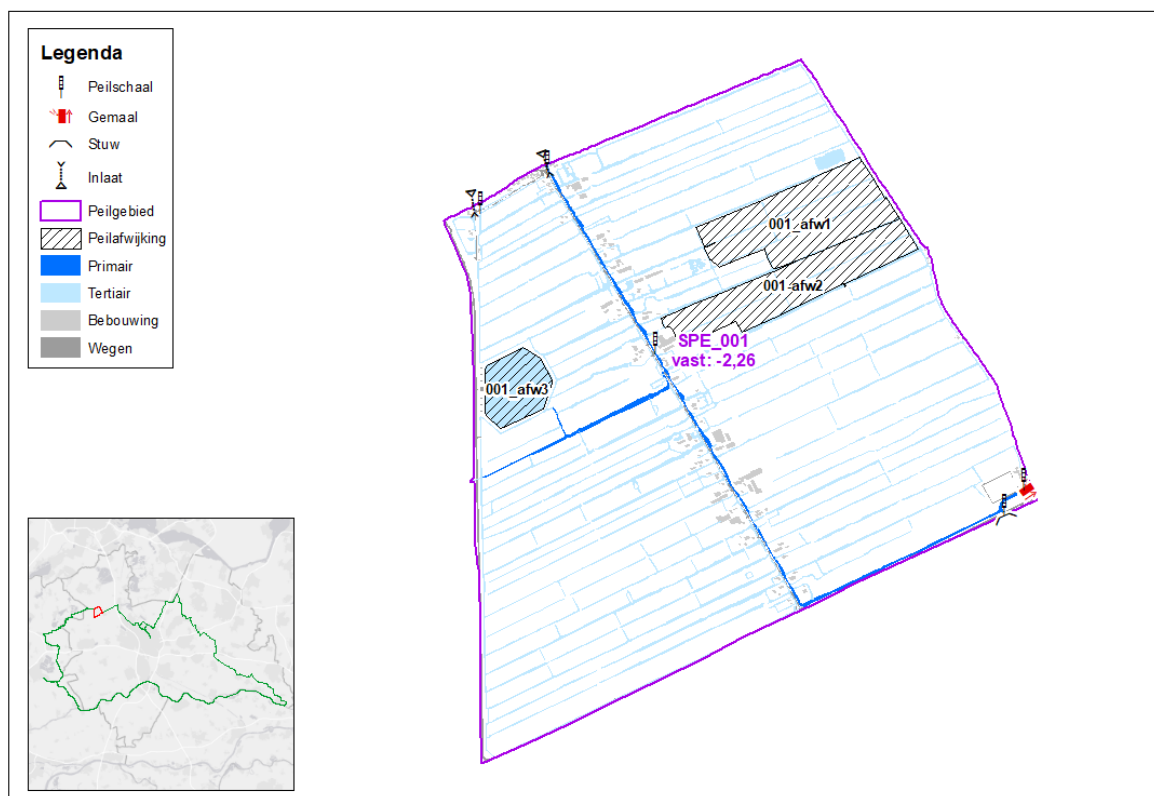
door bodemdaling deze drooglegging over tijd kleiner worden. Om te voorkomen dat hierdoor de functies bewoning en landbouw in het gebied onmogelijk worden is gekozen om niet het peil, maar de drooglegging vast te leggen. Dit houdt in dat het waterpeil de bodemdaling zal volgen om zo de drooglegging ook in de toekomst op 35 cm te houden. Als er een nieuwe hoogtemeting van het gebied (AHN) beschikbaar komt, worden de waterpeilen hierop aangepast.

De oude indexering verdwijnt uit het peilbesluit. Deze indexering was een driejaarlijkse verlaging van het peil door middel van het volgen van een trendlijn. Deze trendlijn was vastgesteld bij het vaststellen van het peilbesluit in 2007. Er wordt niet meer geïndexeerd om de drooglegging langzaam te verkleinen en daarmee bodemdaling tegen te gaan. In Spengen is de droogleggingsnorm zoals eerder gesteld echter al ruim gehaald. Daardoor zal het waterschap het peil nu bijsturen door middel van hoogtemetingen van het AHN.

Ook zal er een vast peil gevoerd worden in plaats van een zomer- en winterpeil. Dit wordt gedaan om de fundering van de bebouwing te beschermen. Een verlaging van het peil is voor de houten fundering niet optimaal, maar in de bebouwingsonderzoeken medio 2018, wordt er geen groot risico gevonden bij een daling met 1 cm. Echter raden we inwoners aan om zelf nogmaals de onderzoeken te lezen en eventueel maatregelen te treffen. De verantwoordelijkheid ligt bij de grondeigenaren zelf. De onderzoeken kunnen op verzoek nogmaals gedeeld worden.

Voorgesteld peilbesluit en peilbeheer

Op basis van de bovenstaande afwegingen worden in dit peilbesluit het peilgebied met het peil(beheer) vastgelegd. In **Fout! Verwijzingsbron niet gevonden.** 11 staat het peilgebied met de begrenzing, het oppervlaktewaterpeil in meters t.o.v. NAP en het type peilbeheer. Verder zijn gemalen, stuwen, inlaten, peilschalen en peilafwijkingen weergegeven.

Figuur 11. Peilbesluitkaart met de voorgestelde peilen en de peilafwijkingen

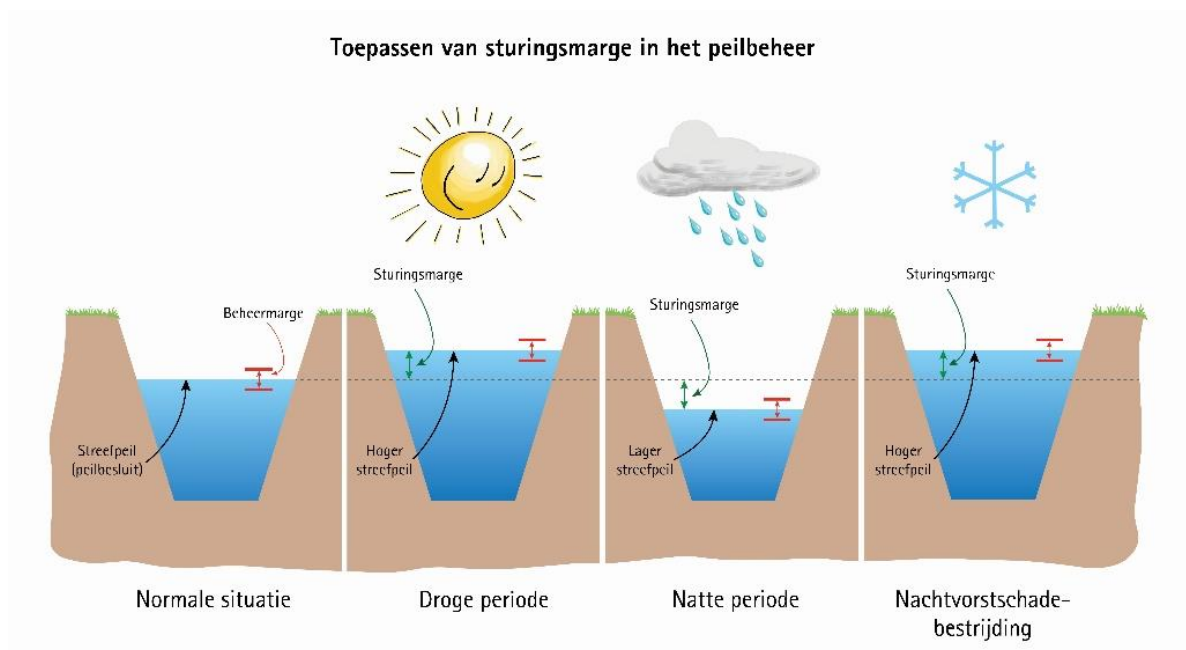
Het waterschap zal een nieuw peilbesluit nemen als daar aanleiding voor is. Jaarlijks toetst het waterschap of het vigerend peilbesluit nog passend is voor de omstandigheden in het gebied en of het nog aansluit bij het beleid van het waterschap.

Het waterschap heeft de ambitie om de bodemdaling in 2030 met 50 procent te verminderen en de uitstoot van broeikasgassen uit de Utrechtse veenbodems met ongeveer de helft te verminderen in 2030. In de Beleidsnota Peilbeheer (2019) is vastgelegd dat het waterschap peilen niet meer tussentijds indexeert en per nieuw peilbesluit een nieuw peil wordt bepaald. Daar wordt van afgeweken in dit peilbesluit: als er tijdens de looptijd van het peilbesluit nieuwe hoogtemetingen van het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN) beschikbaar komen, wordt het waterpeil op basis daarvan aangepast. Dit wordt gedaan om tegemoet te komen aan agrariërs en ingelanden die akkoord gaan met een drooglegging kleiner dan het beleid. Deze drooglegging draagt bij aan het verminderen van de bodemdaling, maar om te voorkomen dat door bodemdaling de drooglegging te klein wordt gedurende de looptijd van het peilbesluit moet het waterpeil tussentijds worden aangepast. Mochten er tijdens de looptijd van dit peilbesluit betere alternatieve hoogtemetingen beschikbaar komen, dan kunnen deze worden gebruikt om het peil op de vaste drooglegging van 35 cm in te stellen.

Marges

In een peilbesluit zijn ook marges opgenomen ten opzichte van het streefpeil (zie Figuur 12):

- Onder normale omstandigheden kan de waterstand door de aan- en afvoer van water en weersomstandigheden fluctueren. De beheermarge is de toegestane afwijking ten opzichte van het in het peilbesluit vastgestelde peil om deze fluctuaties op te vangen. Zodra de waterstand buiten de beheermarges valt, heeft het waterschap een inspanningsverplichting om de waterstand binnen de beheermarge te krijgen. De beheermarge bedraagt 5 cm boven en 5 cm onder het vastgestelde peil.
- De sturingsmarge in dit peilbesluit is 10 cm. Dit betekent dat in droge periodes het peil tijdelijk met maximaal 10 cm verhoogd kan worden. Ook kan in natte periodes het peil tijdelijk met maximaal 10 cm verlaagd worden. De sturingsmarges worden alleen ingezet in uitzonderlijke omstandigheden, bij langdurige droogte of langdurige wateroverlast. Bij aanvang van dit bijzonder beheer wordt per peilgebied afgewogen of het nodig is het peil te verhogen of te verlagen. In geval van een peilverhoging, wordt het dagelijks bestuur hierover geïnformeerd.
- Bij calamiteiten en/of extreme weersomstandigheden is het college van dijkgraaf en hoogheemraden bevoegd om onder afweging van de betrokken belangen af te wijken van de in dit peilbesluit vastgestelde peilen, beheer- en sturingsmarges.

Figuur 12. Toepassen van sturingsmarge in het peilbeheer

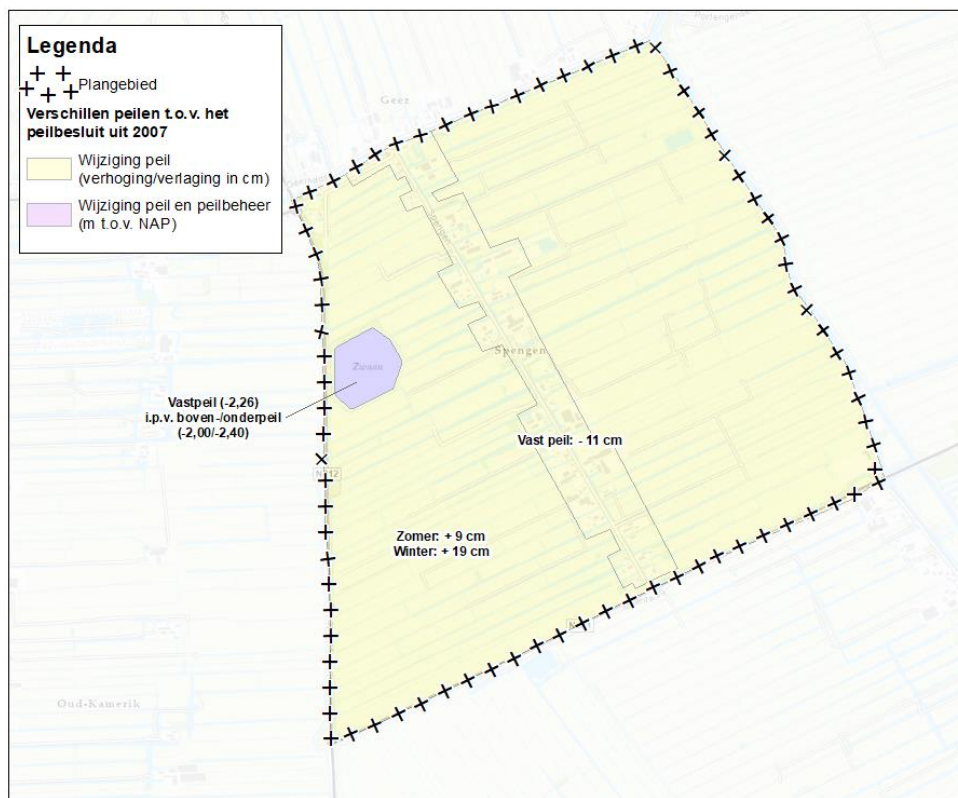
Veranderingen in waterpeil

Op de peilverschilkaart zijn de veranderingen te zien van het nieuwe waterpeil in vergelijking met het peilbesluit uit 2007 (Figuur 13) en met de praktijksituatie in 2025 (Figuur 14). Een negatief getal betekent dat het waterpeil daalt, een positief getal betekent dat het peil hoger wordt. De veranderingen worden hieronder verder uitgelegd.

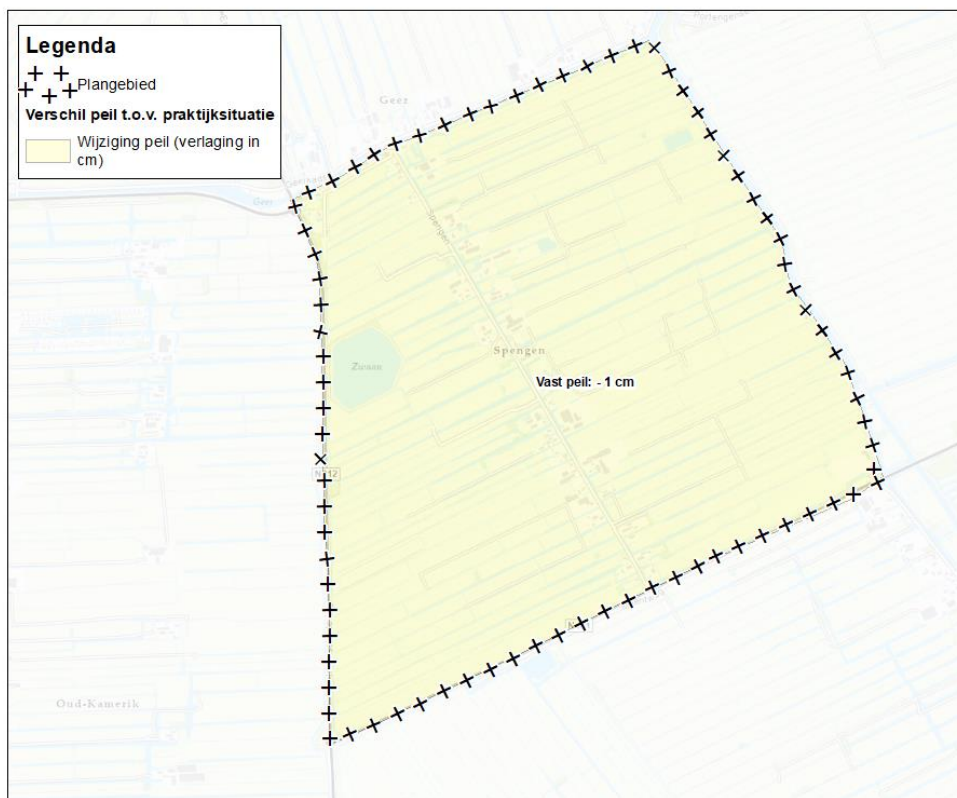
In het gebied langs de weg Spengen is de in 2007 geplande hoogwatervoorziening niet gerealiseerd. Hierdoor is het peil hier gelijk gebleven aan het polderpeil. Dit gebied kent nu een praktijkpeil dat 9 cm lager is dan het in 2007 voorgenomen peil. Omdat het peil van de polder met 1 cm naar beneden gaat bedraagt het verschil met het peilbesluit uit 2007 voor dit gebied 11 cm.

De polder zou op basis van het peilbesluit uit 2007 na aanleg van de hoogwatervoorziening een zomerpeil hebben van -2,35 m t.o.v. NAP en een winterpeil van -2,45 m t.o.v. NAP. Het nieuwe peil zorgt voor een verhoging van het peil ten opzichte van het vorige peilbesluit van 9 cm bij het zomerpeil en een verhoging van 19 cm bij het winterpeil als de indexatie zou zijn uitgevoerd. Ten opzichte van de praktijksituatie daalt het peil met 1 cm.

Plas de Zwaan heeft in het peilbesluit uit 2007 een flexibel waterpeil met een onderpeil van -2,40 m t.o.v. NAP en een bovenpeil van -2,00 m t.o.v. NAP. In dit peilbesluit krijgt de Zwaan hetzelfde peilbesluitpeil als de rest van het gebied, maar wordt hij aangemerkt als een peilafwijking. In de praktijk verandert het peil van de Zwaan niet of nauwelijks. Het peil in de Zwaan wordt beheerd door derden en wordt daarom niet een eigen peilvak.

Figuur 13. Kaart met peilverschillen tussen het vorige peilbesluit met invoering van indexatie en het nieuwe peilbesluit. Een negatief getal betekent een verlaging van het waterpeil

Figuur 14. Kaart met peilverschillen tussen de praktijksituatie en het nieuwe peilbesluit. Een negatief getal betekent een verlaging van het waterpeil

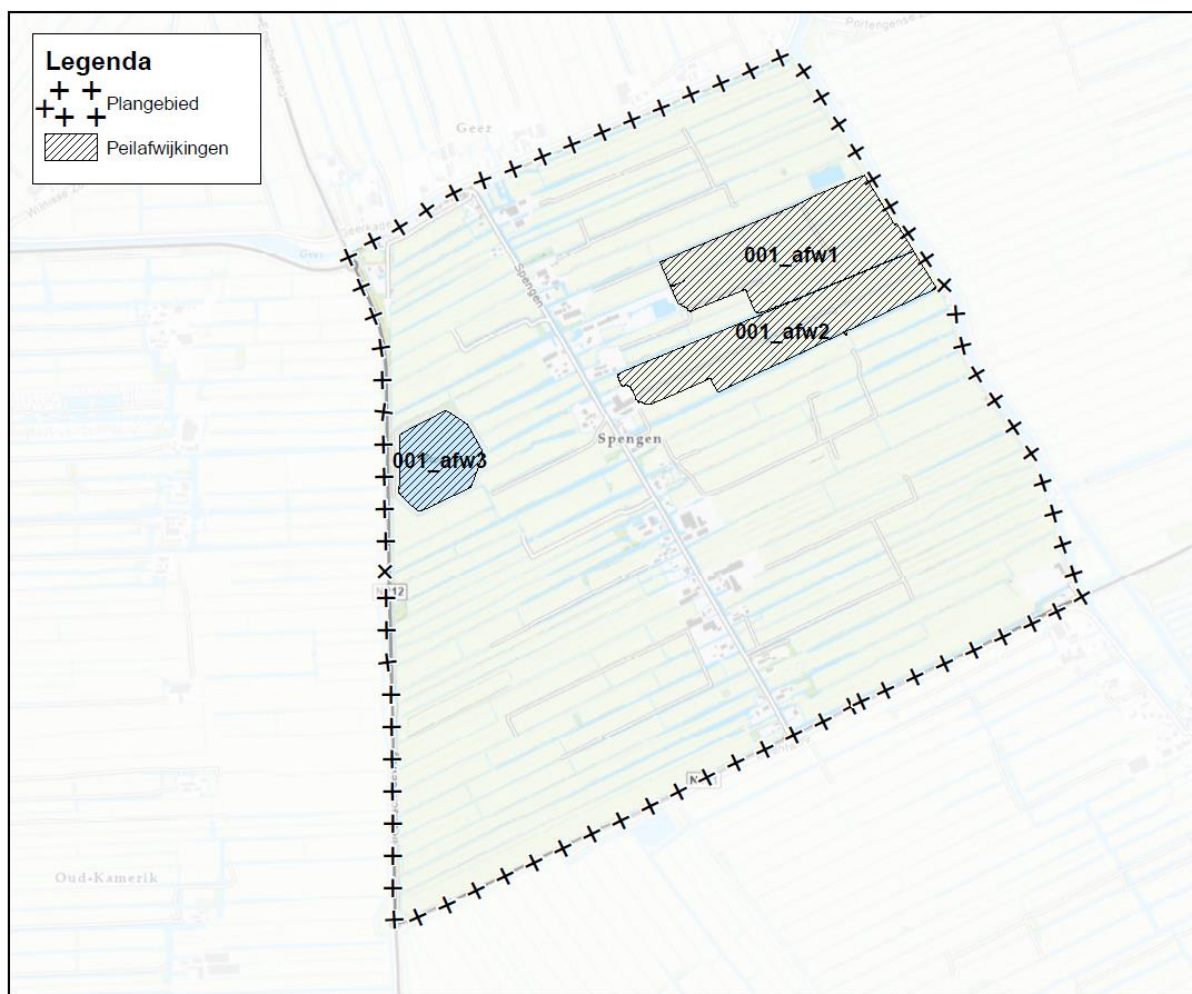
Peilafwijkingen

In (kleine) delen van het plangebied wijkt het peil af van het vastgestelde peil van het omliggende peilgebied. De peilen in deze gebieden worden niet door het waterschap, maar door derden (de eigenaren en/of gebruikers) ingesteld, gehandhaafd en beheerd. Deze gebieden worden aangeduid als peilafwijking en zijn alleen toegestaan als er aan de criteria van het waterschap wordt voldaan en overige belangen niet worden geschaad. De belanghebbende van de peilafwijking draagt de kosten voor het peilbeheer en het onderhoud van de kunstwerken die nodig zijn voor de peilafwijking (bijv. inlaten, stuwen en overige kunstwerken).

Onderbemalingen

Bij een nieuw peilbesluit vervallen alle bestaande vergunningen voor onderbemalingen. Alleen de onderbemalingen die voldoen aan de toetsing worden, tijdelijk, opnieuw vergund. Onderbemalingen worden niet meer permanent vergund, conform de Beleidsnota peilbeheer (2019) waarin staat dat alle onderbemalingen in veengebieden worden opgeheven in 2040. Een vergunning die nu wordt gegeven is dus geldig tot 2040 of tot er een nieuw peilbesluit genomen zal worden.

Voor Spengen geldt dat twee onderbemalingen een tijdelijke vergunning kunnen krijgen (**Fout! Verwijzingsbron niet gevonden.**, Tabel 1).

Figuur 15. Kaart met daarop peilafwijkingen in het plangebied

Tabel 1. Overzicht met peilafwijkingen en soort peilafwijking (van noord naar zuid)

Code peilafwijking	Ligt in peilgebied	Bepalingen	Soort peilafwijking
001_afw1	SPE_001	Conform bepalingen uit te verlenen vergunning	Onderbemaling
001_afw2	SPE_001	Conform bepalingen uit te verlenen vergunning	Onderbemaling
001_afw3	SPE_001	Geen actief peilbeheer, in praktijk flexibel peil tussen -2,25 m en -2,45 m t.o.v. NAP.	Semi-geïsoleerd inrijgingsgebied met inlaatduiker

6 Effecten van de nieuwe peilen

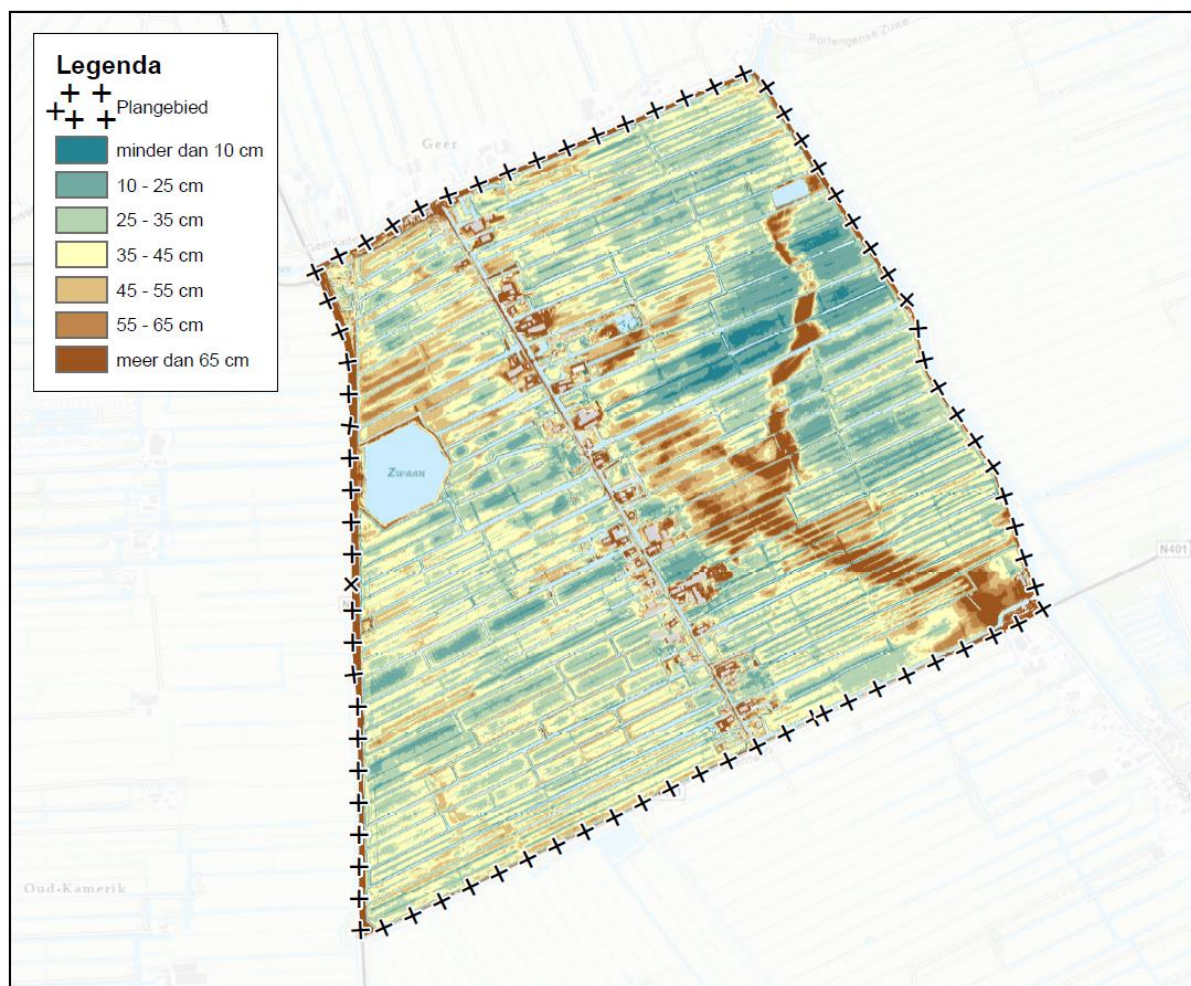
Bij het opstellen van een peilbesluit kijkt het waterschap naar mogelijke effecten van het waterpeil op het watersysteem en andere water gerelateerde beleidsthema's zoals de waterkwaliteit, klimaatbestendigheid, het remmen van bodemdaling, grondwater, biodiversiteit, waterveiligheid en mogelijke effecten op de omgeving zoals archeologie en cultuurhistorie.

Het nieuwe peil voor Spengen wordt -2,26 m t.o.v. NAP, de gemiddelde drooglegging is dan 35 cm. De peilen volgens het peilbesluit uit 2007 zijn nooit ingesteld, daarom worden de effecten van het peil hier beschreven ten opzichte van het praktijkpeil. Het betreft hier een peilwijziging, niet ter indexeren van het peil om de bodemdaling te volgen.

Drooglegging

Het gebied wordt gekenmerkt door een hoger gelegen kleirug in het zuidoosten. Hier komen dan ook relatief grote droogleggingen voor. Daarnaast zijn er enkele relatief lage gebieden waar de drooglegging beperkt is. De mediane drooglegging van het gebied zonder de kleirug is 34 cm. Na het instellen van het nieuwe peil wordt dit 35 cm.

Op **Fout!** Verwijzingsbron niet gevonden. 16 is de drooglegging voor het gebied weergegeven met het nieuwe peil van dit peilbesluit.

Figuur 16. Kaart met drooglegging gebaseerd op AHN5 en het nieuwe peil (-2,26 m t.o.v. NAP)

Voor het berekenen van de drooglegging is gebruik gemaakt van de maaiveldhoogtes uit het meest recente Actueel Hoogtebestand Nederland, het AHN5 (zie ook Figuur 4). Het gebied is voor het AHN5 ingemeten in 2023.

Grondwater

Het nieuwe peil in Spengen wordt 1 cm lager dan het praktijkpeil en blijft dus vrijwel gelijk aan de huidige situatie. Gezien het minimale verschil in waterpeil en de relatief kleine impact van dit peilverschil op het grondwater zal er in de praktijk op het gebied van grondwater weinig veranderen. Wel zijn er op sommige plekken in het gebied de afgelopen jaren maatregelen getroffen om het grondwaterniveau plaatselijk te verhogen. Dit in verband met het voorkomen van bodemdaling en broeikasgasuitstoot (zie hoofdstuk 6). Het effect op de werking van deze maatregelen zal klein zijn.

Ten opzichte van het oude peilbesluit gaat het peil omhoog en zal dit een theoretisch gunstig effect hebben op de grondwaterstand.

De grondwaterstanden worden beïnvloed door verschillende factoren. De slootpeilen spelen een rol, maar neerslag en verdamping hebben een groter effect.

Wateroverlast en waterbeschikbaarheid

Het waterschap toetst het watersysteem aan de provinciale norm voor wateroverlast. In Spengen geldt voor de periode van 1 maart tot 1 november dat maximaal 10% van het maaiveld mag inunderen bij een neerslagsituatie die eens in de 10 jaar voorkomt. Deze provinciale norm zijn een inspanningsverplichting voor het waterschap. Het voorgestelde peil is ten opzichten van het praktijkpeil 1 cm lager, hierdoor ontstaat extra waterberging in het watersysteem, wat een positief effect heeft op de wateropgave wateroverlast. Het watersysteem in Spengen voldoet, volgens de toetsing uit 2016, aan de gestelde norm.

In 2025 wordt de toetsing opnieuw uitgevoerd met klimaatscenario's. Mogelijk voldoet de polder van Spengen dan niet aan de gestelde norm wateropgave wateroverlast.

In het gehele westelijk veenweide gebied, waar de polder Spengen deel van uitmaakt worden op dit moment gesprekken gevoerd hoe om te gaan met de normering voor deze veenweide gebieden, inclusief mogelijke handelingsperspectieven. Gezien deze ontwikkelingen wordt voor de polder van Spengen deze ontwikkeling gevolgd en worden te zijner tijd verder uitgewerkt voor Spengen.

Ten opzichte van het oude peilbesluit gaat het peil omhoog en heeft dit een theoretisch negatief effect op de wateroverlastnorm.

Transitie in het veenweidegebied

In de toekomst vindt er als gevolg van economische ontwikkelingen, klimatologische veranderingen en doorgaande bodemdaling naar verwachting een langzame ruimtelijke transitie plaats in het veenweidegebied. Ook de stikstofdiscussie kan dit aanjagen. Zowel grootschalige als kleinschalige transities bieden kansen voor het waterbeheer, waarbij het waterschap actief zal participeren. Daarnaast ziet het waterschap vernatten als een kansrijke strategie in het veenweidegebied: vernatten van het gebied om bodemdaling tegen te gaan en om droogteschade te voorkomen is acceptabel, hoewel dit leidt tot afname van de bergingscapaciteit. Zie voor meer informatie de Visie en Handelingsperspectief Toekomstbestendig Watersysteem van het waterschap.

Watertekort

Gemiddeld verdampt er elke zomer ca. 100 mm meer water dan er aan neerslag valt. In droge zomers

kan dit verschil oplopen tot 300 mm. Het zomerse tekort wordt meestal in het winterhalfjaar weer aangevuld. Peilbeheer kan bijdragen aan het omgaan met watertekort door het peil tijdelijk te verhogen in droge tijden of door het water beter te verdelen over een gebied.

Extreem weer

Door klimaatverandering komt extreem weer, zoals hittegolven, hevige buien of droogte, steeds vaker voor. Een van de uitgangspunten van een peilbesluit is dat het nieuwe peilbeheer niet leidt tot meer wateroverlast. Het waterschap werkt in het Deltaprogramma Zoetwater samen met andere waterbeheerders aan het beperken van de gevolgen van droogte. In extreme situaties worden de calamiteitenplannen in werking gesteld.

Bodemdaling en broeikasgassen

Voor polders in het veenweidegebied zijn de droogleggingsnormen in de Regionale Veenweiden Strategie Utrechtse Veenweiden (2022) bepaald op 40 cm. In het peilgebied Spengen is men al langer aan de slag met een verminderde drooglegging (± 34 cm drooglegging). Binnen dit peilbesluit zal het peil in de praktijk iets verlaagd worden waardoor de gemiddelde drooglegging naar 35 cm gaat. Door de verminderde drooglegging wordt veenoxidatie, en daarmee de uitstoot van broeikasgassen en bodemdaling, tegengegaan. Deze drooglegging van 35 cm levert een besparing op van 158 ton CO₂ (7,3%) per jaar ten opzichte van een gebruikelijk peil met een drooglegging van 40 cm (bepaald met SOMERS van het Nationaal Onderzoeksprogramma Broeikasgassen Veenweide).³

Daarnaast heeft in Spengen tussen 2017 en 2021 de ‘bedrijvenproef Spengen’ plaatsgevonden. Binnen dit gebiedsproces zijn er op percelen in de polder waterinfiltratiesystemen aangelegd als maatregel tegen bodemdaling en de emissie van CO₂. De werking van deze maatregelen is deels afhankelijk van het gehanteerde peil waarbij een hoger peil voor een betere werking zorgt. Vandaar dat de aanpassingen aan het peil niet te groot kunnen zijn. Ook worden er in de komende jaren nog meer van dit soort maatregelen getroffen wat grote peilverandering minder wenselijk maakt.

Ten opzichte van het oude peilbesluit gaat het peil omhoog en zal dit een theoretisch gunstig effect hebben op de bodemdaling en broeikasgassen.

Bodemdaling en de uitstoot van broeikasgassen in veengebied

Door veenoxidatie treedt bodemdaling op en komen uit de bodem de broeikasgassen koolstofdioxide (CO₂) en lachgas (N₂O) vrij. Veenoxidatie treedt op als veen blootgesteld wordt aan zuurstof. In het algemeen geldt: hoe lager het grondwaterpeil, hoe meer veen oxideert en hoe meer CO₂ vrijkomt. Andere factoren die de CO₂-uitstoot beïnvloeden zijn onder andere het landgebruik en het bemesten. Bij te hoge grondwaterstanden kan door de afbraak van organisch materiaal ook meer methaan (CH₄) vrijkomen. En onder natte omstandigheden kunnen door biologische processen ook meer lachgasemissies ontstaan. Methaan en lachgas zijn sterkere broeikasgassen dan CO₂. Om de broeikasemissies te beperken moeten de grondwaterstanden dus niet te laag en niet te hoog zijn.

Waterkwaliteit, ecologie en biodiversiteit

Het nieuwe peilbesluit voor Spengen is gericht op een mediane drooglegging van 35 cm voor de polder. Dit is een verlaging van het peil van 1 cm ten opzichte van de huidige praktijksituatie. Het nieuwe peil in het peilbesluit is een zeer geringe verandering ten opzichte van het huidige praktijkpeil. Het nieuwe peil zal dan ook geen significant effect hebben voor de waterkwaliteit, ecologie en biodiversiteit.

In de polder ligt een KRW-waterlichaam (Figuur 8, H3). In hoofdstuk 3 is verder ingegaan op de toestand hiervan. Het nieuwe peil zal geen significant effect hebben op het doelbereik.

³ [SOMERS en rekenregels – Nationaal Onderzoeksprogramma Broeikasgassen Veenweide](#)

Ten opzichte van het oude peilbesluit gaat het peil omhoog. Dit is positief voor de ontwikkeling van karakteristieke oever- en waterplanten en zal een theoretisch gunstig effect hebben op waterkwaliteit, ecologie en biodiversiteit.

Peilbeheer en waterkwaliteit

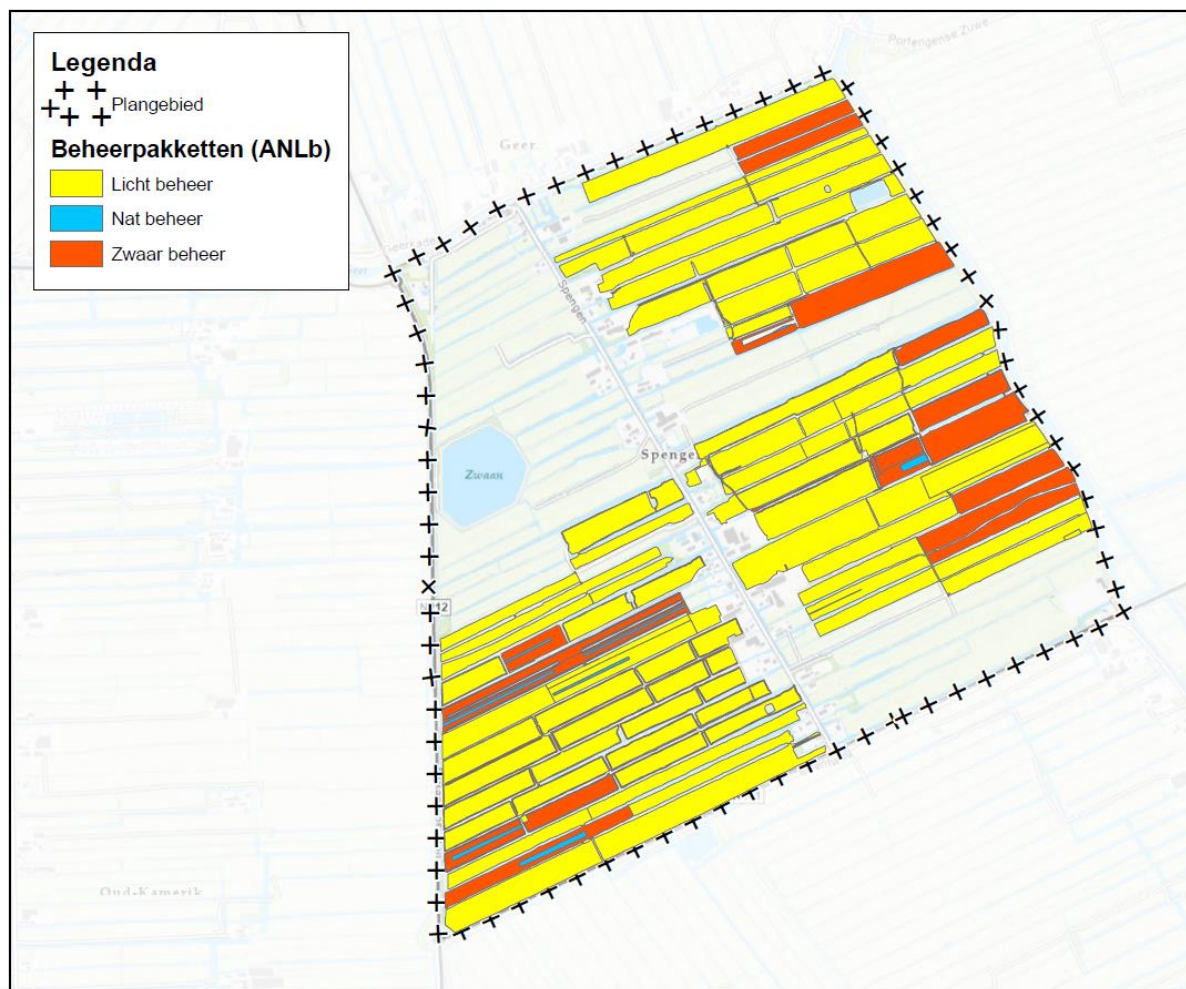
Het peilbeheer beïnvloedt niet alleen de hoeveelheid water in een gebied, maar ook de waterkwaliteit, ecologie en biodiversiteit. Het type peilbeheer bepaalt bijvoorbeeld hoeveel inlaatwater nodig is. De keuze van het type peilbeheer moet hierop afgestemd zijn. Waterkwaliteit en ecologie hebben daarom een volwaardige plaats binnen deze afweging. Flexibel peilbeheer kan bijvoorbeeld een belangrijke bijdrage leveren, omdat dit het inlaten van gebiedsvreemd water (indien gewenst) kan beperken en daarmee bijdraagt aan een hogere ecologische kwaliteit.

Weidevogels

De polder Spengen, met uitzondering van de plas Zwaan en de voetbalvereniging, is door de provincie aangewezen als belangrijk weidevogelkerngebied met type 'Aanvalsplan grutto'. Eén van de streefbeelden van het aanvalsplan is een hoog oppervlaktewaterpeil tijdens het broedseizoen voor minimaal 50% van het gebied.

Vanuit de lokale agrarische natuurvereniging Rijn, Vecht & Venen zijn veelal beheerpakketten actief in Spengen. Meer dan 50% van de agrarische percelen hebben een pakket 'Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer' (ANLb) voor open grasland (Figuur 17). De pakketten bestaan uit:

- Licht beheer (legselbeheer): Op percelen wordt gezocht naar nesten en gevonden nesten worden beschermd.
- Zwaar beheer (kuikenland): kruidenrijk grasland dat niet wordt gemaaid voor 8 juni of als er nog kuikens op lopen.
- Nat beheer: Een plasdras waar met behulp van een pomp, water wordt opgezet op het grasperceel

Figuur 17. Kaart met Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer voor weidevogels in het plangebied

De droogleggingen zijn in dit nieuwe peilbesluit vastgesteld op 35cm. Dit is gunstiger voor weidevogels dan de ruimere droogleggingen die beter geschikt zijn voor melkveehouderij. Een hoger slootpeil leidt tot een hogere grondwaterstand in de percelen. Ten opzichte van het praktijkpeil zal het nieuwe peil theoretisch iets minder goed zijn voor de weidevogels, maar dit verschil is klein.

Weidevogels en peilbeheer

Weidevogels zijn vogelsoorten die in graslanden broeden, zoals de kievit, de grutto, de tureluur en de scholekster. De populaties van deze vogelsoorten zijn de afgelopen decennia fors afgenomen. Over het algemeen hebben foeragerende (maart) en broedende (april) weidevogels een voorkeur voor vochtige tot natte graslanden. Het waterschap ondersteunt andere overheden en (agrarische) natuurverenigingen die maatregelen nemen voor de bescherming van de weidevogels. Waar dit gewenst is, kan het waterschap een hoger waterpeil vaststellen. Een hoger slootpeil leidt tot een hogere grondwaterstand in de percelen, weidevogels profiteren hiervan. Belangrijk daarbij is dat waterpeil en graslandbeheer sterk aan elkaar zijn gekoppeld.

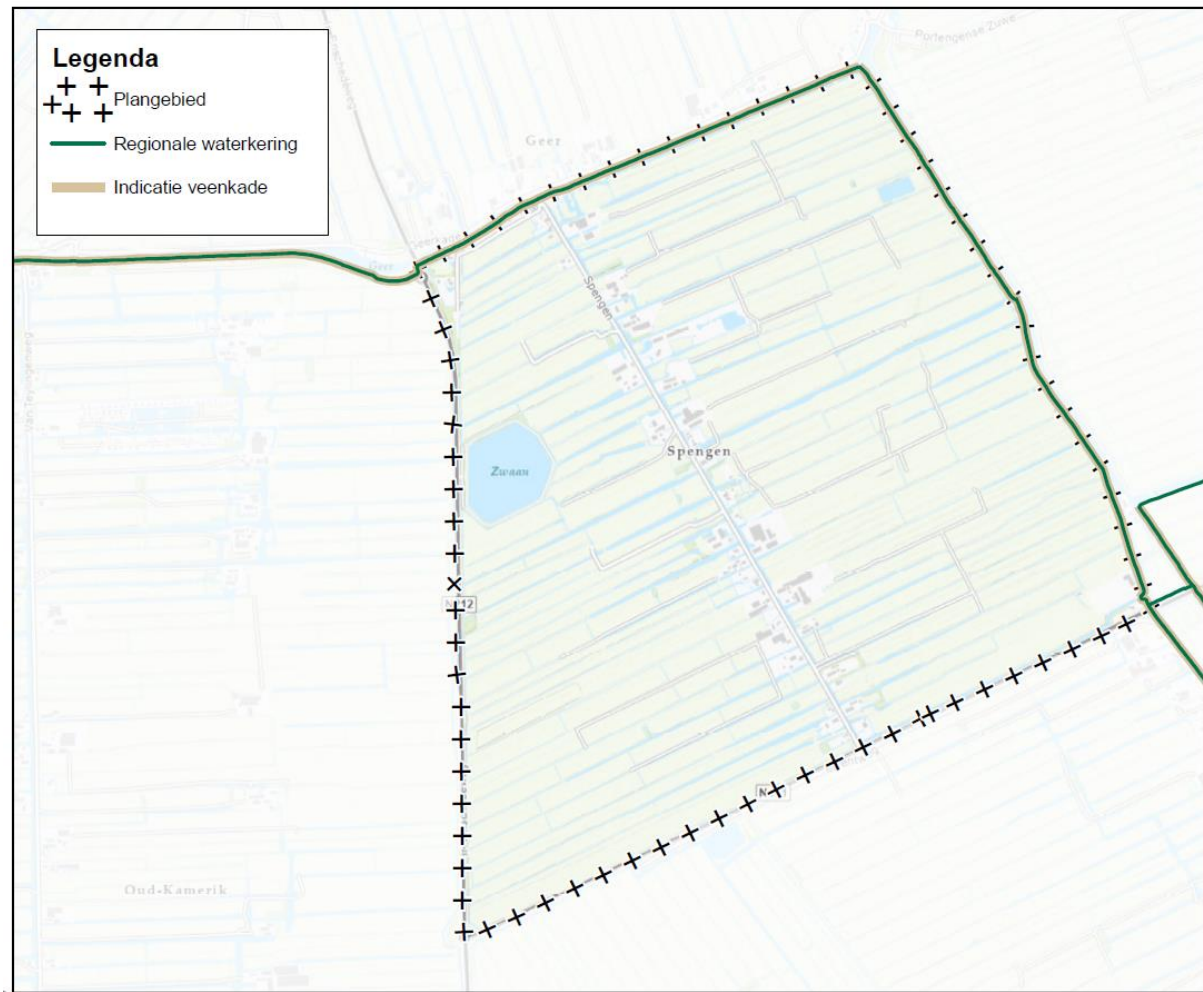
Waterveiligheid

Het peilgebied wordt aan de noord- en oostkant begrensd door een regionale kering. Aan de noordkant is dit de Geerkade zuid en aan de oostkant de Bijleveldkade west. In beide gevallen gaat het om een potentiële veenkade (Figuur 18). Een potentiële veenkade betekent dat er veen in de kade zit, niet dat

het een pure veenkade is. In dit geval gaat het om een kade die versterkt is met een dikke kleilaag. Dit maakt de kade minder droogtegevoelig dan wanneer het om een volledige veenkade zou gaan.

Aangezien het nieuwe peil nauwelijks een verandering is ten opzichte van het praktijkpeil worden hier geen nadelige effecten verwacht. Het water dat deze keringen keert is in beheer van Amstel, Gooi en Vecht.

Ten opzichte van het oude peilbesluit gaat het peil omhoog en zal dit een theoretisch gunstig effect hebben op de waterveiligheid. De druk op de kades wordt verkleind doordat de verschillen tussen de waterpeilen in de boezems en de teensloten wordt verkleind.

Figuur 18. Kaart met regionale waterkering en indicatie veenkades in het plangebied

Stabiliteit waterkeringen

De stabiliteit van een waterkering is mede afhankelijk van het grondwaterprofiel in de kering. Dit profiel wordt bepaald door onder andere de grondsoort waaruit de kering bestaat, het profiel van de kering, de neerslag en verdamping op dat moment, maar ook door de drainagebasis. De drainagebasis is doorgaans de dichtstbijzijnde watergang, met het daarin gehanteerde peil. Veranderingen aan de locatie van de watergang of het gevoerde peil kunnen leiden tot een ander grondwaterprofiel in de kering en daarmee tot een (mogelijk ongewenste) verandering van de stabiliteit. Daarnaast heeft het waterpeil in een watergang direct invloed op de belasting van een aangrenzende waterkering, zoals in het geval van een boezemwater waarlangs een regionale kering ligt.

Cultuurhistorie en archeologie

Volgens de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden kunnen in het plangebied unieke archeologische waarden in de bodem liggen in onder andere de kleirug, deze gebieden zijn geclassificeerd met een hoge trefkans. De rest van het gebied kent een lage trefkans. Uitgangspunt is dat de archeologische resten zoveel mogelijk in de bodem moeten worden bewaard en behouden. Daarnaast moet waar mogelijk de cultuurhistorische waarde van het karakteristieke veenweidelandschap worden versterkt.

Op de Archeologische Monumenten Kaart is binnen het plangebied slechts één locatie aangegeven. Dit betreft de Spengense molen. Dit is een wipmolen uit 1841 waarmee tot 1962 de polder Spengen werd bemalen. Tegenwoordig is deze functie grotendeels overgenomen door het gemaal Kockengen en bemaalt deze molen op vrijwillige basis om bezoekers te informeren over de werking van de poldermolens en over de historie en waterhuishouding van west-Nederland. In 2011 is de molen aangepast om met het dalende polderpeil toch te kunnen blijven functioneren. Zodoende worden hier geen problemen mee verwacht.

Met de voorgestelde, beperkte drooglegging worden eventuele archeologische waarden zoveel als redelijkerwijs mogelijk is beschermd. Omdat het peil van dit peilbesluit slechts beperkt afwijkt van de praktijksituatie wordt er geen effect verwacht om archeologische resten.

Ten opzichte van het oude peilbesluit gaat het peil omhoog en zal dit een theoretisch gunstig effect hebben op de archeologische resten aangezien deze beter bewaard blijven in een natte ondergrond.

Archeologie en de grondwaterstand

Archeologische vindplaatsen in vochtige bodems, bijvoorbeeld resten van historische nederzettingen, bevatten veel kwetsbaar materiaal. (Grond)water beschermt organische materialen, zoals hout en skeletten. Als ze onder water staan, kan er geen zuurstof bij komen. Zodra er wel zuurstof bij komt, vergaan ze. Als de archeologische resten dus dicht bij de oppervlakte liggen, kan een verlaging van het waterpeil ertoe leiden dat ze vergaan.

Recreatie

Voor Spengen geldt dat het water recreatief gebruikt wordt om te vissen. Dit betreft zowel de doorgaande watergangen in de polder als de Zwaan. Daarnaast wordt in periodes met vorst bij kans op voldoende ijsdikte om te schaatsen de doorstroming in de polder beperkt. Dit om de ijsgroei te bevorderen. Het nieuwe peil heeft geen invloed op deze recreatieve functies.

Ten opzichte van het oude peilbesluit gaat het peil omhoog maar dit zal geen effect hebben op de recreatie.

Recreatie en peilbeheer

Bij de afweging van het peil houdt het waterschap rekening met de recreatieve functies en/of het recreatieve (mede)gebruik van het water.

Vaarwegbeheer

Er liggen geen aangewezen vaarwegen in dit peilbesluitgebied.

Vaarwegbeheer en het peilbesluit

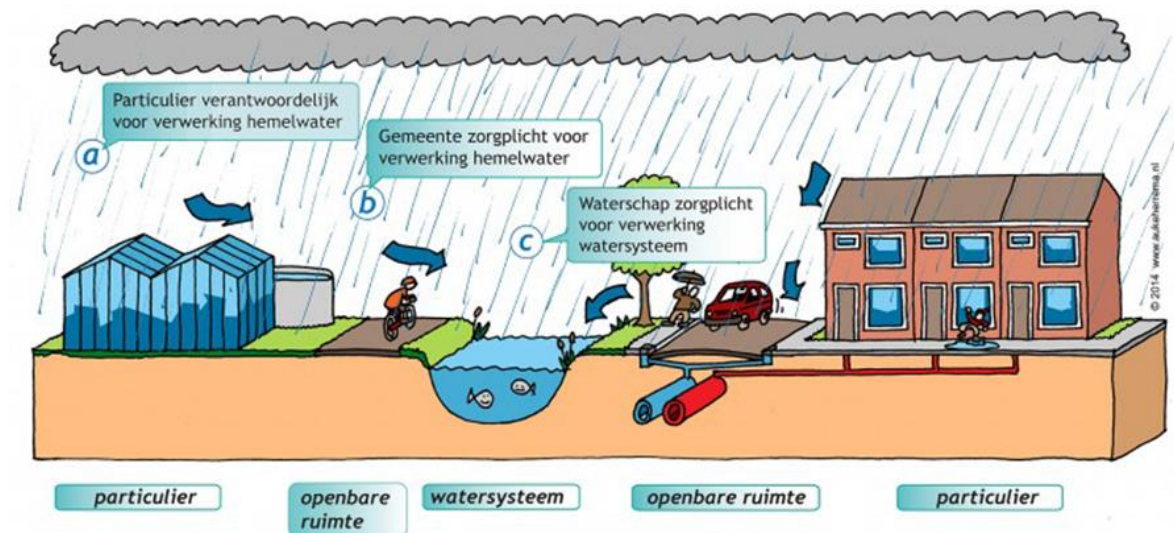
De Waterwet beschouwt het vaarwegbeheer als integraal onderdeel van het watersysteem. In de praktijk van het waterschap gaat het om de vaarwegen in het boezemsysteem die gebruikt worden voor recreatievaart en beroepsvaart. Het waterschap betreft het vaarwegbeheer bij de besluitvorming over het peilbeheer, daar waar het waterschap als vaarwegbeheerder is aangewezen.

Bij een peilafweging worden het vaarprofiel, de brughoogtes en de drempelhoogtes van sluizen meegewogen naast de overige belangen, om een veilige en vlotte doorvaart te kunnen garanderen. Zo nodig wordt daar in het peilbeheer rekening mee gehouden.

7 Verantwoordelijkheden waterbeheer

Wie doet wat in het waterbeheer?

De verschillende overheden hebben elk hun eigen taak in het waterbeheer: waterschap, gemeente en provincie. Maar ook grondeigenaren hebben een verantwoordelijkheid in het waterbeheer. Elke partij moet zelf maatregelen nemen om problemen op zijn terrein te beperken of te voorkomen. Dit wordt in Figuur 19 toegelicht.

Figuur 19. Overzicht taken en verantwoordelijkheden waterbeheer

Grondeigenaar

Een grondeigenaar is verantwoordelijk voor het (grond)water op zijn/haar perceel en onder de gebouwen op deze grond. U bent op uw eigen perceel verantwoordelijk voor maatregelen om wateroverlast van regenwater of grondwater te voorkomen. U bent op uw eigen perceel ook verantwoordelijk voor het beheer en onderhoud van waterinfiltratiesystemen en voor het onderhoud en de staat van de fundering(en) van bebouwing.

Bij een peilafwijking is de grondeigenaar of gebruiker verantwoordelijk voor het op peil houden van de sloten binnen de peilafwijking en voor de kunstwerken (inlaat, stuwen, gronddammen, damwanden en pomp) die hiervoor nodig zijn.

Gemeente

De gemeente heeft een wettelijke zorgplicht voor het grondwaterbeheer in de openbare ruimte (bebouwd gebied) en voor de afvoer van regen- en afvalwater via het riool. Dit betekent dat de gemeente maatregelen moet nemen om structurele grondwaterproblemen in openbaar stedelijk gebied te voorkomen of beperken.

Waterschap

Het waterschap zorgt voor een goede werking van het oppervlaktewatersysteem en voor het op het juiste peil houden van het water in sloten en vaarten. Met behulp van stuwen, sluizen, duikers en gemalen kan water worden afgevoerd, vastgehouden en/of worden binnengelaten. In het geval van Polder Spengen zal, omdat het hier een droogleggingsbesluit betreft, bij een nieuw Actueel hoogtebestand Nederland een nieuw peil ingesteld worden. Mochten er tijdens de looptijd van dit peilbesluit betere alternatieve hoogtemetingen beschikbaar komen, dan kunnen deze worden gebruikt om het peil op de vaste drooglegging van 35 cm in te stellen. Dit peil zal via de website gecommuniceerd worden.

Provincie

De provincie is verantwoordelijk voor de algemene kaders waarbinnen waterschappen en gemeenten moeten werken en voor de kwaliteit van het grondwater. De provincie gaat ook over het verstrekken en handhaven van vergunningen voor grondwateronttrekkingen zoals drinkwatervoorzieningen, onttrekkingen van meer dan 150.000 m³ per jaar, bodemenergiesystemen en grondwaterbeschermingsgebieden.

Wat kunt u van het waterschap verwachten?

Het waterschap heeft een inspanningsverplichting om te voldoen aan het vastgestelde peilbesluit. Om het waterpeil onder alle omstandigheden goed te kunnen sturen, is het belangrijk dat er voldoende ruimte voor water is en blijft. In natte tijden is opslagruimte (berging) gewenst en in droge tijden is een voorraad nodig, des te meer omdat we door klimaatverandering vaker met extreme situaties te maken krijgen.

Voor melding van een klacht of overlast kunt u terecht op de [website van het waterschap](#). Het kan bijvoorbeeld gaan om een te hoog of te laag waterpeil, afval in het water, problemen met de waterdoorstroming, ondermaats onderhoud van de waterkant of een scheur in de dijk. Voor meldingen zoals water op straat, problemen met de riolering, water in kelders dient u contact op te nemen met de gemeente.

8 Inspraak en informatie

Inspraak

Het peilbesluit heeft van 16 juni 2025 tot en met 25 juli 2025 ter inzage gelegen. Het peilbesluit, de peilbesluitkaart en de bijbehorende toelichting is te vinden op de [website van het waterschap](#).

Belanghebbenden konden in deze periode een inspraakreactie (zienswijze) indienen. Er is één inspraakreactie gekomen met één zienswijze. Deze heeft niet geleid tot het aanpassen van het peil.

Na de inspraakperiode is het peilbesluit ter besluitvorming voorgelegd aan het algemeen bestuur van het waterschap.

Het vervolg – wat gebeurt er na de inspraakperiode?

Het college van dijkgraaf en hoogheemraden heeft de zienswijze verzameld en opgenomen in een inspraakrapport, dat naar de insprekers is verzonden. In het inspraakrapport is aangegeven hoe het waterschap de zienswijzen behandelt.

Het peilbesluit en het inspraakrapport worden behandeld door de commissie Waterveiligheid & Waterkwantiteit in de vergadering van 27 november 2025. De vaststelling van het peilbesluit wordt behandeld door het Algemeen Bestuur in de vergadering van 17 december 2025.

Beroep na vaststelling

Belanghebbenden hebben de mogelijkheid om binnen zes weken na bekendmaking van de vaststelling van het definitieve peilbesluit beroep in te stellen bij de Rechtbank in Utrecht, conform artikel 8:1 Algemene wet bestuursrecht. Een beroepschrift dient te zijn ondertekend en dient tenminste te bevatten: de naam en het adres van de indiener, de dagtekening, een omschrijving van het peilbesluit waartegen het beroepschrift is gericht en de gronden van beroep. Voor het instellen van beroep is griffierecht verschuldigd van € 194 voor een natuurlijk persoon en € 385 voor een rechtspersoon. Een beroepschrift moet in tweevoud worden gericht aan de Rechtbank Midden Nederland, Afdeling Bestuursrecht, Postbus 16005, 3500 DA Utrecht, onder overlegging van een afschrift van het peilbesluit.

Het instellen van beroep heeft geen schorsende werking. Indien beroep is ingesteld, kan daarnaast ook om een voorlopige voorziening worden gevraagd als er tijdelijke maatregelen nodig zijn waarmee niet tot de uitspraak op het beroepschrift kan worden gewacht. Het verzoek moet worden gedaan bij de voorzieningenrechter van dezelfde rechtbank. Daarvoor is hetzelfde griffierecht opnieuw verschuldigd.

Het beroep en verzoek om een voorlopige voorziening kunnen ook digitaal ingesteld worden bij genoemde rechtbank via <http://loket.rechtspraak.nl/bestuursrecht>. Daarvoor moet u wel beschikken over een elektronische handtekening (DigiD). Kijk op de genoemde site voor de precieze voorwaarden.

Contact en informatie

Voor meer informatie, een inhoudelijke toelichting op het peilbesluit, het maken van een afspraak en/of het indienen van een mondelinge inspraakreactie kunt u contact opnemen met Jeffrey Minnaard, projectleider van het peilbesluit Spengen, via +316 50151394 of jeffrey.minnaard@hdsr.nl.

Het waterschap informeert u over de voortgang van het peilbesluitproces via de website en nieuwsbrieven.